ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 121 (12025) | 1969 оной майн 27, вторник | Сэн 2 мүнгэн

А. Н. КОСЫГИН АФГАНИСТАН ОШОХОЁО МОРДОБО

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Афганистанай Премьер-Министр Нур Ахмед Эттемадиин уряалаар, албанай хэрэгээр Кабул ошохын тула майн 25-да Москвааа мордоо.

Советскэ правительствын толгойлогшотой хамта Киргизэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. С. Суюмбаев, Молдавиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Ф. Диордица, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гадаадын экономическа холбооной талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. М. Виноградов гэгшэд ошолсобо.

КАБУЛ. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, тэрээнтэй сүг ошолсоһон хүнүүд майн 26-да Кабул ерэбэ.

СОВЕТ-МОНГОЛ ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорнын байгша оной майн 20-һоо 24 хүрэтэр МНР-тэ ошожо айлшалһан тухай совет-монгол хамтын коммюнике тунхаглагдаба. Н. В. Подгорный МНР-эй Арадай Верховно суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбугай уряалаар МНР ошоһон юм.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный эндэ айлшалха үедөө МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбутай, МНРП-гэй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалтай уулзаһан байна.

Хани, үнэн сэдьхэлэй оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүд ба уулзалгануудай үедэ МНР СССР хоёрой хоорондын аха дүү ёһоной хани барисаае, нягта харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгын, бэхижүүлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Тэрэшэлэн мүнөөнэй уласхоорондын байдалай, социалис оронуудай нэгэдэлые, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй эмхидэл жагсаалые бэхижүүлгын асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэлөө. Эдэ бүхы асуудалнуудаар МНРП болон КПСС-эй, МНР-эй правительствын ба СССР-эй правительствын хараа бодолнуудай, ажал ябуулгын тон адли шэглэлтэй байһые тус хөөрэлдөөнүүд дахинаа баталан элирхэйлбэ гэжэ коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ.

МНР болон СССР-тэ социалис, коммунис байгуулалтын зорилгонуудай амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһые хоёр тала сэдьхэлээ ханан тэмдэглэбэ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

МНР СССР хоёрой хоорондын заншалта хани барисаан ба түгэс харилсаа холбоонойнь марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр, социалис интернационализмын гол ёһонуудые баримталан, социализмын ба коммунизмын хэрэгэй илан мандалгын ашa туһада амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ, бэхижүүлэгдэжэ байһые хоёр тала сэдьхэлээ ханганхайгаар тэмдэглээд, эдэнээ саашадань улам гүнзэгырүүлхэ, хүгжөөхэ гэжэ эрид шиидэнхэй байһанаа элирхэйлэн лаблаба.

Һанал бодолоо зүбшэлэн хөөрэлдэхэ үедөө мүнөөнэй уласхоорондын байдалые сэгнэлгын талаар адли хараа бодолтой байһанаа элирхэйлэн баталаа. Эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын замаар дабшагша хүн түрэлтэнэй хүсэтэ хүдэлөөндэ һаад тойбо татаха гэжэ ээрхэг түримхэй империалис этэгээдүүд үсэд нэтэрүүгээр оролдоно, уласхоорондын байдалые улам бэрхэтэй болгоно, дэлхэйн элдэб орон нютагуудта зэбсэгтэ тулалдаануудай аюултай гуламтануудые бии болгоно гэжэ хоёр тала тэмдэглэбэ гээд коммюнике дотор саашадаа хэлэгдэнэ.

Американ ээрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүү үнэн зүб тэмсэл хэхын тула жагсан бодоһон вьетнам арадай баатар габьяае, бата тэсэбэрииe СССР ба МНР ойшоон харана, саашадаа түгэс бүрин туһаламжа ба дэмжэлгэ үзүүлхээр бэлэн байһанаа лаблан мэдүүлбэ.

Вьетнамда эсэргүү США-гай, туһамарша дахуулнуудайнь ээрхэг түримхэй ябуулгын үргэлжэлүүлэгдэжэ байһые хоёр талынхид эрид шууд буруушаагаад, США-гай ба тэрэнэй союзнигуудай сэрэгүүд дэб дээрэхи ямаршье эрилтэгүйгөөр Урда Вьетнамһаа баран гаргагдаха ёһотой гэжэ тоолоно.

Вьетнамай асуудал ДРВ-гэй правительствын, мүн НФОЮВ-ай, тэрэ тоодо Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын 1969 оной майн 8-най «Вьетнамда амгалан байдал һэргээхын тула Урда Вьетнамай асуудалые бүхы дээрэнь гуримшуулан шиидхэхэ хэмжээнүүлэй гол ёһонууд ба удха» гэдэгые оруулалсаһан, тодорхой дурадхалнуудай үндэһөөр шиидхэгдэхэ ёһотой гээд хоёр тала тоолоно гэжэ коммюнике дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ. Хоёр талынхид Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгануудые дахинаа эрид шууд буруушаана, тиихэтээ хамта Дүтын Зүүн зүгтэхи түгшүүрилтэ байдал һуларуулан зөөлэрүүлхын тула, эзэмдэгдэһэн бүхы араб газар нютагуудһаа түримхэйлэгшын сэрэгүүдэй гаргагдахань шухала гэжэ мэдүүлнэ. Ороноо амгалан ёһоор нэгэдүүлхын түлөө, мүн мүнөө Урда Корейе эзэмдэжэ байгаа американ сэрэгүүдые гаргуулхын түлөө тэмсэгшэ КНДР-эй, корей арадай үнэн зүб тэмсэлые бүрин дэмжэжэ байһанаа хоёр тала элирхэйлбэ.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй үндэһэ яһа баримталдаг дээрэнхы шовинис үзэл бодол социализмын оронуудай, империализмда ба тэрэнэй ээрхэг түримхэй аашануудта эсэргүүсэгшэ үнэнтэ революционно хүсэнүүдэй тэмсэлдэнь хохидол ушаруулна гэжэ ойлгонхой байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлбэ гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Совет-хитад хилэ дээрэ хитадай засагаархидай гаргаһан хорото муухай аашанууд уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые улам һужэрөөхэ зорилготой Хитадай хорото балмад политикын гэршэ болоно. Эдэ хорото аашануудтай дашарамдуулан, байгша оной мартын 29-дэ тунхаглагдаһан Советскэ правительствын мэдүүлгэ соохи сэгнэлтэнүүд ба тобшололнуудые бүрин дэмжэнэбди гээд Монгол тала мэдүүлнэ.

Германиин хоёр гүрэнэй—ГДР-эй ба ФРГ-гэй оршон байһые мэдэрхэ, Европодохи мүнөөнэй хилэнүүдэй хубилгагдашагүй байһые хүндэлхэ ябадал, бүхы немец нациие түлөөлхэ гэдэг хооһон һанаашалгаһаа ФРГ-гэй арсалга, ядерна зэбсэгтэй болохо гэһэн һанаашалгаһаа ФРГ-гэй арсалга, Европын бүхы гүрэнүүдэй хоорондо али али таладаа ашатай туһатай үргэн харилсаа холбоо хүгжөөлгэ хадаа Европодохи аюулгүй байдалые сахилгын, хангалгын шухала нүхэсэл болохо гэжэ хоёр тала тоолоно.

Арадуудай амгалан тайбан, аюулгүй байдал бэхижүүлхын тула аха дүү социалис оронуудай хараалан бэелүүлжэ байгаа хэмжээнүүдэй шухала байһые Монгол тала онсолон тэмдэглээд, Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Будапештдэ баталан абаһан ба Европын бүхы оронуудта хандаһан хандалга-бэшэгые бүрин дэмжэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Империализмын хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн, арадуудай сүлөөтэ, бэеэ дааһан байдалай түлөө, социалис хани барисаата оронуудай нэгэдэл болон эмхидэлэй түлөө саашадаа мүн лэ эрид шууд тэмсэхэ гэжэ шиидэнхэй байһан тухайдаа СССР, МНР мэдүүлнэ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

МНР-эй, СССР-эй правительстванууд ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорые дары түргэн хүсэндэнь оруулхын түлөө тэмсэхэтээ хамта, буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитэ эрээ, бүхы дээрэнь хураaха ябадал хангаха зорилготой оролдолго хүсэлэлгэ саашадаашье гаргахаар бэлэн байһанаа мэдүүлбэ. Энэ хэмжээ ябуулга бата бэхи эб найрамдал тогтоохын тула шухала арга нүхэсэл хангаха байна.

Дэлхэйн социалис байгуулалтын нэгэдэлые бэхижүүлхэ, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангитай, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй дайшалхы холбоо барисаaень батадхаха гээшэ мүнөө сагай тон шухала зорилго болоно гэжэ Совет, Монгол таланууд тоолоно. Колониальна ба национальна янза бүриин дарлалтые эсэслэн усадхахын түлөө, өөрынгөө хуби заяае шиидхэхэ эрхэ нагии бүхэндэ олгохын түлөө СССР, МНР шууд тэмсэнэ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эмхидэл жагсаалые марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые баримталан, саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ Москвада болохоёо байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөнэй ехэ удха шанартай байһые хоёр тала нэгэ һаналтайгаар онсолон тэмдэглэбэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөн өөрынгөө зэргые бүри ехээр батадхан жагсааха, дэлхэйн демократическа, түрүү үзэл бодолтой хүсэнүүдые империализмда эсэргүү нэгэдэмэл фронт болгон нэгэдхэхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлаха гэжэ баталаар этигэдэг байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ. Өөртэнь таатай сагта хани ёһоор, албанай хэрэгээр Советскэ Союзда айлшалхыень МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбуе СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ уриба. Энэ уряань баяр баясхалантайгаар зүбшөөгдэн абтаа.

Монголой Арадай Республикада СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорнын айлшалалгын ехэ һайн үрэтэй байһанда сэдьхэлээ ханаһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээд, энэ айлшалалга СССР МНР хоёрой хоорондын аха дүү ёһоной хани барисаае, түгэс харилсаа холбооe улам бэхижүүлхэ, социалис хани нүхэсэлэй дайшалхы нэгэдэл болон эмхидэл жагсаалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала туһа хүргэхэ гэжэ этигэнхэй байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлбэ гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой МТМ-гэй дархашуул үбһэ хуряалгын техникэ заһабарилжа эхилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Геннадий Владимирович Горелов морин косилка заһабарилжа байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

В.И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — ГАБШАГАЙ АЖАЛ! 100

ШЭМЭТЭЙ НОГООН ХАЛЮУРХА

Үльдэргын «Коммунизм» колхозой гэшүүд сабшалан, бэлшээринүүдээ мүнөө жэлдэ саг соонь һайнаар уһалжа, ниитынгээ малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл ургуулха гэжэ хамтынгаа суглаан дээрэ хэлсээ һэн.

Тэдэнэр энэ зорилгоёо хүсэндэнь хүргэхөөр эртээнһээ бэлдээ бэлэй. Тиигэжэ үшөө хабарай эхеэр тус колхоздо гушан хүнһөө бүридэһэн мелиоративна бригада эмхидхэгдэһэн юм. Тус бригадые колхозой дүршэлтэй механизатор Семен Борисович Алимасов хүтэлбэрилнэ. Бригадань хэдэ хэдэн звенонууд болоно хубааараад, Бутүүгэй, Хүрэтын, Буламай, Таляанай, мүн Баруун-Үльдэргэ нютагай сабшалан, бэлшээри — хамтадаа 3600 гаран гектар газар уһалжа байнхай.

ДТ-54, ДТ-75 болон гурбан МТЗ-50 түхэлэй тракторнуудаар, бульдозер, ханааб малтадаг, мүн өөрөө ашадаг түхеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжэһэн эндэхи луговодууд Баруун-Үльдэргын уһалууриин системые үргэдхэһэн байна. Тэрэнэй ашаар хоёр модоной зайда буртаг, шэрэнги арилгагдажа, ехэ хэмжээнэй уһанай урдан гараха һубаг татагдаа.

Хажуу-Булаг, Углуу, Орхойто болон Шанарта гэхэ мэтэ нютагуудай сабшалангай газарнуудые хуушанай луговод Сандак Доржиев уһалжа байна.

Хабар, зунай уһалууриин үедэ колхозой хуушанай гэшүүд, мүнөө пенсидэ гараһан Жана Цыденов, Жанчип Намдаков, Николай Карелов, Андрей Климов, Дамба-Ринчин Аюшеев болон Даша-Нима Шагдаров, мүн бусадшье нүхэд ехэ туһа хүргэжэ байдаг.

Һаяхан колхозой правлениин зүгһөө эмхидхэгдэһэн тусхай комисси уһалагдажа байгаа газарнуудые шалгаа һэн. Тиихэдээ 2300-гаад гектар сабшалангай, бэлшээриин газарнууд дээрэ түрүүшын уһалалга һайн шанартайгаар хэгдээ гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Д-Н. ЧИМИТОВ.

Ярууна.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭЙ ГРАМОТААР НҮХЭР А. У. ХАХАЛОВЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Партийна, совет органуудай хүтэлбэрилхы тушаалнуудта олон жэл үрэтэй һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, республикын экономико болон соёлые хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө, 60 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Александр Уладаевич Хахаловые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Е. ПРИХОДЬКО.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1969 оной майн 26.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

...механизаторнууд эр...ые майн 4-һөө ... Урдахи үдэрнүүд... станuудтань столо... байрануд шэнэлэгдэн ...жа, хэрэгтэй хэрэг... хүсэд хангагдаһан, ...никэнь асарагдажа, ...» орохоор бэлэдхэг...гаа. Харин Ленинэй ...колхозой таряашад ан... хахадта энэ хүдэлмэ...нь хэжэ дүүргэһэн, ...араа борнойлжо үр...

...гдэһэн майн дүрбэ...р алтан шаргал та...ргаса ургуулхын тү... «тэмсэл» эхилээ. ...аймнай 1,5 мянган ...ууд хүсэтэ булад ... жолоодон, нэлэнхы ...гай полиие суурял...йна.

...Баргажанай аймагай ... тарияшад агуу ...И. Ленинэй түрэһөөр ...йн һайндэртэ зорюу...үлэгдэһэн социалис ...й. Тиимэһээ эдэнэр...най гектар бүриһөө дунда зэргээр 10 центнер ороохо тарая хуряажа, гүрэндэ тарая худалдаха түсэбөө хоёр дахин үлүүлэн — 66 мянган центнер тушаахаар хараалан хай. Эндэхид үбэлдөө 7 мянган гектар тариалан дээрэ саһа тогтоогоо. Хабартаа саһанай хайламсаар 11 мянган гектарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулһан байна.

Мүнөө жэл аймагаймнай механизаторнууд 1350 гектар шэнэ газар элдүүрилжэ, шэнииисынгээ талмайе 2,5 дахин үргэдхөө. Мүн тиихэдэ Ленинэй, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта газарай хүрьһэнэй һалхинһаа гэмтэлгые зайсуулха тэмсэл ябуулагдажа, ороохото ургамалнуудаа зуруud зуруудаар тарилтые үргэнөөр ябуулна. Энээниинь аймагай землеустроитель Соломон Лазаревич Левитин хүтэлбэрилдэг юм.

Мүнөө үедэ аймагай ажахынуудай тариалан дээрэ хабарай эртын тарилга түлэг дундаа ябажа байнхай. Һүүлэй мэдээсэлэй ёһоор, Хурамхаанай совхозойхид аймаг дотороо түрүүлжэ ябанхай. Эндэ бүхыдөө элдэб түхэлэй 26 тракторнууд хоёр халаанда таһалгарягүй хүдэлгэгдэнэ. Мүн тиихэдэ сеялкэнүүдтэ үрэһэнэй ороохо зөөжэ ашаха машинануудынь булталаа оньһожоруулагданхай.

Аймаг доторнай гансашье тарилгын бэшэ, мүн сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри түлэг ябажа байнхай. Аймагай колхоз, совхозууд 30 мянган тонно нар шэбхэ гаргажа тарааһан, 72 гидротехническэ барилга шэнэдхэн заһабарилһан байгаа. Мүн тиихэдэ 50 километр утатай уһалууриин ханааб, һубагуудые сэбэрлээ. Мүнөө сабшалан дээрэнь бүхыдөө 300 хүн ажаллана. Тэдэнэй мэдэлдэ уһа бүлэдэг 27 станцинууд, 77 трактор үгтэнхэй. Һаяын мэдээнэй ёһоор, эдэнэр 800 гектар сабшалангай, мүн тариалангай талмайе үндалуулжа, мянгаад кубометр модо, 400 кубометр шулуу бэлэдхэһэн байна. Энэ хүдэлмэри гол түлэб Баргажанай совхоздо, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо һайнаар ябажа байнхай.

Б. БУДАЕВ.

Механизаторнуудые ямараар ханганаб?

...ШЬЕ АЖАХЫДА АДЛИРХУУ

...лгаа, тарая тарил...ымнай колхоз, сов...йтожо эхилбэшье, ... соо дүүргэхын тула ...уд одоол «унаһан ...нгүй» хүдэлөө гэ...лохогүй. «Хабар бү...жээдэг» гээд тон зүб ...эл тиимэһээ Бэшүү...д гансаханшье мину... үнгэргэнгүй, абаһан ...аяа дүүргэхын тү...сашагүйгөөр хүдэлжэ ...гээл энэ хаһадань ...удай ажаһуудa...гэтээрэлэйнь эрилтэ ...агдана гээшэб? Энэ ...нирхогдоо.

...олхоз аймаг дотороо ...уудай тоодо ородог. ...эшье тарая тарил... соонь дүүргэдэг бай...эжэ. Энэ жэлдэ ...са бараг. Механиза...бан бригада хабарай ...дэ хүдэлжэ гараа. ...ндэнь хори гаран ...оологдоно. Механи...айха гурбан полевой ...руул, дулаан. Гэбэ...заторнууд полевой ... байжа, халаанайн...арадаггүй. Мотоцик...е һаа, колхозой зүг... үгтэһэн машинада ... үглөөнь гэртээ. ...даа ерэдэг байха ...оёр дахин хоол ба... полевой станаа ... юундэ хонодоггүй юм? Энэ асуудалда «Победа» колхозой партийна организациин секретарь А. Кузнецов нимэ харюу үгэнэ:

— Хонуулха тухай асуудал табигдаһан юм. Теэд механизаторнууд өөһэдөө гэртэһээ ябаад байха дуратай.

Эдэ полевой стануудта недели бүхэндэ «Дайшалхы хуудаһан», «Сахилгаан» гэжэ ханын газетэнүүд гаргагдажа байгаа. Элидхэл, хөөрэлдөөнүүдшье үнгэргэгдөө. Үдэр соонь газетэ, журналнууд хүргэгдэжэ байдаг. Бага-Куналейн соёлой байшантай уран һайханай самодеятельностиин хүсөөр концертшье табигдаа. Эдэ һайн талыень тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй.

Гэбэшье дутагдалнууд үшөөл ушарһаар. Николай Афанасьевич Синицынэй даадаг бригада 13 хоногой турша соо тарилгаяа дүүргэээ. Хамта 900 гектар газарта тарилга хэһэн бригададань 24 хүн хүдэлөө. Хабарай тарилгын үедэ Синицынэй бригадынхид полевой стандаа нэгэшье дахин радио шагнаха аргагүй байшоо. Тиихэдэ автолавка оройдоошье механизаторнуудтань хүрөөгүй.

Наранай орохо багаар Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой нэгэдэхи бригадын механизаторнуудай байдаг полевой стан хүрэжэ ерэбэбди. Тракторна бригадые даагша Семен Константинович Щербин гараа дэлгэжэ:

— Механизаторнуудай полевой стандаа хонодоггүй. «Беларусь» тракторaар гэртэнь абаашажа, асаржа байдагбди, — гэбэ.

Байрань налшагар жаахан, тооһо шоройдо дарагдашанхай. Зайн гал оруулагдаһаншье һаа, радио үты. Лозунгнуудынь хуушарһан, ханын газетэ гаргагдадаггүй байха юм. Газетэ, журналнууд механизаторнуудта хүргэгдэнэгүй. Телевизор харуулха дүүрэн арга боломжо эндэ бии. Теэд энэ арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэнэгүй. Хабарай тарилгын үедэ медицинскэ нэгэшье хүдэлмэрилэгшэ механизаторнуудта ерээгүй.

Мүн иимэрхүү байдал Бэшүүрэй совхоздо үзэгдэнэ. Үнгэржэ ерэхэдэ, зарим нэгэ механизаторнууд ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалһаа таһардаг, газараа гүйхэнөөр хахалдаг байна. Хахад үдэр болоно байхада тракторист Разуваевай хахалжа байһан газар дээрэ ерэгдээ. Газар үшөө хүсэд гэдээгүй гэһэн шалтаг баряад, хэдэн гектар поли хайша хэрэгээр хахалжархёо. Тракторна бригадые даагша С. Содбоев хахалһан газарыень шалтажа үзөөд, һайнаар хахалхыень баадхаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэшье дээрэ дурсагдагша колхоз, совхозуудай механизаторнууд иимэ байдалда байһан байна. Гэхэ зуура колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд зохихо хэмжээ мүнөө хүрэтэрөө абаагүй байһаар.

Ц. ХАМАЕВ.

ЭНХЭ ЭЛДИН БУРЯАДТАМНАЙ ИЛЬИЧЭЙ ГЭРЭЛ ТОЛОРОНХОЙ

Бүхы юумые сасуулан хаража үзэбэл, ойлгосотой байдаг гээд дэмы хэлсэдэггүй бээз. 1908 ондо Дээдэ-Үдэ хотын үйлсэнүүдые эгээл түрүүшынхеэ электрын гал гэрэлтүүлжэ эхилһэн домогтой. «Забайкалиин Дээдэ-Үдэдэхи түрүүшын электрын гэрэлэй станци» гэһэн үмсын компаниин фирмын станци «гудамжануудые гэрэлтүүлгэдэ түрүүшын арбан жэлэй турша тус бүри 1200 ваттын 4 фонарь табиха. Эдэнь жэлдээ 2400 часай туршада гэрэл үгэхэ. 10 жэлэй үнгэрһэн хойно үшөө 4 фонарь нэмэжэ, үйлсэнүүдые гэрэлтүүлхэ. Һарын сагаанда электрын гал гудамжада носоогдохогүй...» гэжэ бэшэһэн документ гүрэнэй архивта хадагалаатай байдаг. Буряад ороной шэнжэ шарайда, тэрэнэй арад зоной ажабайдалда үндэһэн хубилалтануудые асарһан электрификаци тухай хэлэхэдээ эдэ бүгэдые дурдалтай болоно.

Мүнөөнэй Буряад орон, тэрэнэй нийслэл хото Улаан-Үдэ. Багша В. И. Ленинэй ударидалга доро зохёогдоһон ГОЭЛРО-гой суута түсэбэй бодото бэелэлынь Буряад ороной жэшээ дээрэһээ эли тодоор харагдана.

Буряад орон мүнөө электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг шэжэм утаһаар бүрхөөгдэһэн нютаг болонхой. Буряадай республика Сибириин энергетическэ нэгэдэмэл системэдэ оруулагданхай. Байгал далайе тойроод зүүн зүг тээшэ шэглэһэн электрын үндэр багананууд Буряад ороной бүхы нютагуудта электрын гэрэл, хүсэ асарна. Гадна «гол һудаһан» гэжэ нэрлэгдэдэг Улаан-Үдын ТЭЦ-һээ энэ шэдитэ хүсэн промышленностьда, хүдөө нютагуудта дамжуулагдана. Ажабайдалдаа үшөө өөхэн дэн үзэһэн хүгшэн эжы, төөдэйнэрэй аша, гушанар—һаалишад, хонишод, малшад электрын хүсөөр үнеэ һаана, хонидоо хайшална, гэр соохи бүхы юумэеэ хэнэ: сайгаа шанана, эдеэ хэнэ, юумэ оёно, хубсаһа хунараа угаана, телевизор харана.

Энэ шэдитэ гэрэлэй хүсэнэй бии болохотой хамта урдань Буряад орондо байгаагүй шэнэ мэргэжэлтэн —энергетик бии болонхой. Түгэс мэргэжэлтэй, ямаршье орёо бэрхэ техническэ зорилгонуудые бэелүүлжэ шадаха гайхамшагта мэргэжэлтэд—энергетигүүд бии болоо.

Арадай ажахын һалбари бүхэндэ жэл бүри электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ улам ехэ болоно байна. Энэ жэлэй эсэс багаар электровоз Улаан-Үдэ станцида ерэхэнь. Манай республикын колхоз, совхозуудай 93 процентнь иимэ гэрэлтэй болонхой.

Буряад арадай ажабайдалые үндэһөөрнь хубилгаһан электрификацилгын бодотоор бэелүүлэгдэжэ байһан тухай манай газетын 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта уншагты.

Эдэ зурагууд дээрэ Улаан-Үдын ТЭЦ-эй үнинэй энергетигүүдэй нэгэн, электрическэ цехэй түрүү халаанай начальник Борис Манжуевич Халтыгеев байна. Хоёрдохинь — шэнэ подстанци.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺЭЭР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Энхэ элшин Буряадтамнай

БАГШЫН ЗААБАРИ БЭЕЛҮҮЛЭН

Октябриин социалис революциин илалтанай удэлээр Коммунис парти В. И. Ленинэй үүсхэлээр ороноо электрын элшэ хүсөөр хангаха зорилго табиһан байгаа. Имагта энэл ушарта хото, хүдөөдэ экономическа, социальна хубилалтануудые хэхэ арга нүхэсэл олдохо байгаа бшуу.

Тиигэжэ багша Ленинэй үүсхэлээр, тэрэнэй ударидалга доро ГОЭЛРО-гой түсэб — ороноо электрификацилха түсэб зохёогдоо бэлэй.

Ленинэй уряае бодото дээрэнь бэелүүлэн, совет арад түрэл ороноо агууехэ индустриальна гүрэн болгожо ябадаа.

Совет засагай жэлнүүдтэ ашаглалгада үгтэһэн электростанцинуудай хүсэнинь 111 дахин ехэ болоо, жэл соо электроэнергиин хэмжээн 228 дахин дээшэлээ. Дэлхэй дээрэ эгээн томо гидроэлектростанцинууд — Ленинэй нэрэмжэтэ Красноярска, Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Братска ГЭС-үүд, Европодо эгээн ехэ хүсэтэй ПриднепровскоГРЭС болон бусад томо электростанцинууд байгуулагдаа.

ГОЭЛРО-гой түсэбөөр 10—15 жэлэй туршада хамта дээрээ 2 миллион шахуу киловатт хүсэтэй 30 электростанци баригдахаар хараалагдаһан юм. Харин мүнөө үедэ иимэ хүсэтэй электростанцинуудые 1,5—2 һарын туршада баридаг болонхойбди.

Юунһээ эхилһэн байгаабибди? 1920—1921 онуудта залуу Совет республика 12 мянган киловатт хүсэтэй электростанцинуудые ашаглажа эхилээ һэн.

1930 ондо Советскэ Союзай электростанцинуудай хүсэн 2,9 миллион киловаттда хүрэһэн, жэлдээ 8.4 миллиард киловатт-час энерги үйлэдбэрилэгдэдэг болоод байгаа.

1935 ондо—ГОЭЛРО-гой түсэбэй абтаһаар 15 жэлэй гүйсэхэдэ, манай орон электростанцинуудай хүсөөр, электроэнерги үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ гурбадахи, Европодо хоёрдохи һуури эзэлээд, Англи, Франци, Итали, Швеци гэхэ мэтэ промышленна талаараа хүгжэнги гүрэнүүдые ахин гараа бэлэй.

Дайнһаа хойшонхи жэлнүүдтэ Советскэ Союз электростанцинуудай хүсөөр, электроэнерги үйлэдбэрилгөөрөө Европын бүхы оронуудые илаад, мүнөө дэлхэй дээрэ хоёрдохи һуури бүхөөр эзэлэнхэй.

Оронойн бүхы районуудтал адли манай Буряадай республикадашье энэ талаар ехэ хубилалта болоо.

Октябриин революциин урда тээ Буряадта энергетическэ бааза гэжэ үгы ндөө байгаагүй юм. 1917 ондо Верхнеудинскда 120 киловатт хүсэтэй багахан электростанци хүдэлөө болодог һэн. Тиихэдэ бүхы Буряадые абажа үзэбэл, электро-түхеэрэлгэнүүдэй хүсэнинь 480 киловатт байһан.

Республикын газар дайда дээрэ промышленна, культурно-ажаһуудалай барилга эрхилхын тула энергетическэ бааза байгуулха шухала болоо һэн. Тиигэжэ 1931 оной январиин 1-дэ городой электростанциин барилгада түрүүшын шулуун табигдажа, барилгань 1934 ондо дүүргэгдэһэн. Тиихэдээ өөрынгөө түрүүшын промышленна хүсые Буряадай индустриин эхин болоһон паровозо-вагон заһабарилгын заводой цехүүдтэ 1933 оной мартын 26-да үгэжэ эхилээ һэн.

1936 ондо Улаан-Үдын ТЭЦ-эй түрүүшын агрегадууд хүдэлжэ эхилбэ. Мүнөө энэ ТЭЦ манай республикын эгээн томо электростанци болоно.

1947 ондо Баянголой ЦЭС ашаглалгада үгтэжэ, Зэдын комбинадые электрын хүсөөр хангажа эхилээ һэн.

Энэ жэлдэ Галуута-Нуурай шахтанууд Гусиноозерскын ТЭЦ-һээ электроэнерги абадаг болоо.

Мүн дайнай хойтохи жэлнүүдтэ республикын хүдөөгэй аймагуудаар 100—600 киловатт хүсэтэй хэдэн гидроэлектростанцинууд ашаглалгада үгтөө.

Забайкалиндахи эгээн томо Тимлюйн цементын заводто 1953 ондо ТЭЦ баригдаа. 1965 ондо Баргажан тосхондо 2500 киловатт хүсэтэй автомадаар зэбсэгжэһэн дизельнэ электростанци хүдэлжэ захалаа. Энээнэй ашаар холын Баргажан, Хурамхаан нютагуудые электрын элшээр хангалга һайжарһан байна. Һүүлэй 3 жэлдэ тус электростанци 12 миллион киловатт-час электроэнерги үйлэдбэрилөө.

Совет засаг дээрэ бүхы ороноо электрификацилгые нэмэбэл, коммунизм болоно.

В. И. ЛЕНИН.

1968 ондо Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилга эхилээ.

Республика дотор энергетикэ хүгжөөхэ хэрэгые нэгэ гарта үгэжэ улам һайжаруулха зорилгоор 1958 ондо «Бурятэнерго» гэжэ районнэ энергетическэ управлени эмхидхэгдэһэн байна. Тэрэ сагһаа хойшо 10 жэл үнгэрбэ. Энэ үедэ манай республикада бата найдамтай, хүгжэнги энергетическэ бааза байгуулагдаа гэбэл алдуу болохогүй.

Хэлэһэнээ лаблажа, хэдэн тоо, баримтануудые дурдалтай. Электрын элшэ дамжуулдаг утаһанай утань мүнөө 15 мянган километр болоно. Эрхүү — Улаан-Үдэ хоорондохи утаһаар Сибириин нэгэдэмэл энергосистемэтэй республикамнай холбогдонхой.

Жэлдээ, дунда зэргээр 1000—1200 километр ута 10-һаа дээшэ киловатт хүсэтэй элшэ дамжуулха утаһан ашаглалгада үгтэхэнь. Гансахан үнгэрһэн жэлдэ 1100 километртэ шэнэ утаһан татагдаа. Тиигэжэ Хориин, Хэжэнгын, Яруунын аймагуудай колхоз болон совхозууд, промышленна предприятинууд республикын энергосистемэһээ элшэ абадаг болоо.

Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула үйлэдбэриинь оньһожоруулха, электрофикацилха шухала. Энээниие хараадаа абажа, манай управлени жэлдээ капитальна барилгада һомологдодог мүнгэ зөөриин хахадыень шахуу—3,0—3,5 миллион түхэриг хүдөө ажахые электрификацилгада гаргашална.

Энергетическэ хүгжэнги баазатай, энергосистемэтэй болоһоной ашаар электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ республикада жэл бүри 8—10 процентээр, тиихэдэ хүдөө нютагуудта 15 процентээр нэмэнэ. 1940 онойхитой сасуулбал, электроэнерги хэрэглэлгэ 11 дахин дээшэлһэн байха юм. Хүдөө ажахыда абажа харабал, 1950 онойхиһоо 4 дахин ургаа. Мүнөө үедэ республикын колхоз, совхозуудай 93 процентнь электросистемэтэй холбоотой, тэндэһээ электроэнерги абана.

Зайн гал хүдөөгэй зоной ажабайдал, ажаһуудалдань, мүн колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байнхай.

Электрын галаар хангагдадагтүй колхоз, совхозые, хүдөө тосхониие мүнөө олохонь бэрхэтэй. Мал ажалда, тариан ажалда, үйлэдбэриин алишье участогта электрын элшэ үргэнөөр хэрэглэбэл, һайн үрэ дүн үгэдэг, хямда, хүнгэн сэнтэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые абажа болохо юм.

Мэргэжэлтэдэй тооложо гаргаһанай ёһоор, 1000 киловатт-час энерги 670 килограмм керосин алмаха, элдэб машина хүдэлгэхэдэ гаргашалагдаһан 1000 киловатт-час 300 хүнэй хэхэ ажал бүтээхэ аргатай. Үнеэ һаалга дээрэ электрын хүсэ хэрэглэбэл, ажалай бүтээсэ 8—10 дахин, нооһо хайшалалгада — 3—4 дахин дээшэлнэ ха юм. Гадна нооһо абалга 8—10 процентээр нэмэжэ үгэнэ.

Зайн галай элшээр залуу мал шаруулхада шэгнүүрээ түргөөр, ехээр нэмээдэг байха юм. Жэшээнь, порцоонхо шаруулхада миил түлжэһэнһөө 13 процентээр, тугал —15 процентээр шэгнүүрынь ехэ байдаг. Мүн тахяа олон үндэгэ үгэдэг, һү һаали дээшэлдэг гэжэ элирэнги. Үшөө нэгэ һонирхолтой жэшээ. Тарихынгаа урда тээ орооһо тарянай үрэһэ ультрафиолетовэ гэрэлээр шаруулхада, ургасань 12 процентээр, кукурузын —25 процентээр нэмэдэг юм.

Энээн дээрэһээ ямар тобшолол хэлтэйб гэбэл, хүдөө ажахын үйлэдбэри электрын элшээр таһалгарягүй хангагдажа байха ёһотой болоно. Энээниие бидэнэр, энергетигүүд, һайн мэдэнэбди. Өөһэдынгөө талаһаа зохихо хэмжээнүүдые абанабди.

Теэд энээн тушаа хүдөөгэй ажалшад, мэргэжэлтэд, үйлэдбэриин управленинүүдэй, хүдөө ажахын министерствын хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ анхаралаа һайса табиха байгаа гэжэ һанагдана.

Зүгөөр мүнөө үедэ хүдөө ажахыда электрын хүсэ хэрэглэхэ, тэрэниие үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ябадал үшөөл ехэ дутагдал, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон.

Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд имагтал хүн зоной гэр байрада, культурна ажаһуудалай байрануудта гэрэл оруулаад, үйлэдбэридөө тэрэниие хэрэглэхэ тушаа һаналаа табидагтүй байха юм. Жэшээлхэдэ, Үдын, Анаагай совхозуудта хэрэглэгдэдэг бүхы энергиин оройдоол 40 процентнь, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо —42, Бэшүүрэй «Рассвет» колхоздо 50 процентнь үйлэдбэридэ хэрэглэгдэнэ. Харин энэ хэрэгтэ анхаралаа табидаг «Шергинский», Баргажанай совхозуудта—65, Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо 70 процентнь үйлэдбэридэ хэрэглэгдэнэ.

Хүдөөгэй ажалшад электротехническэ промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэхэн эрилтэ табидаг. Колхоз болон совхозуудта шухала хэрэгтэй электромоторнууд, элдэб аппаратура болон түхеэрэлгэнүүд, кабель, провода гэхэ мэтэ худалдаанда үсөөн гарана. Мал ажалай фермэнүүдые комплексноор оньһожоруулха гэхэдэ аппаратура дуталдана.

Хүдөө тосхонуудта жэл бүри һайн мэргэжэлтэй электригүүд бүри олоор хэрэгтэй болоно. Теэд нимэ мэргэжэлтэд хомор.

1967 оной октябриин 1-һээ Буряадай энергосистемын предприятинууд түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гуримаар хүдэлжэ байна.

1968 ондо экономическа урмашуулгын фонд 840 мянган түхэригөөр байгуулагдаһан байгаа. Культурно-ажаһуудалай хэрэгсэлдэ табигдаһан мүнгэ зөөрэөр хүүгэдэй саад үргэдхэгдөө, нэгэн доро 70 хүнэй амарха турбаза Котокель нуур дээрэ, байрын гэрнүүд Баргажан, Бэшүүр, Петропавловска тосхонуудта баригдаа.

Совет ороной бүхы ажалшадтай хамта манай управлениин предприятинуудай коллективүүд В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоод, ажалай вахтада жагсанхай.

Энээн тухай байгша оной түрүүшын кварталай дүнгүүд элитээр гэршэлнэ.

Управлениин предприятинууд электроэнерги үйлэдбэрилхэ, электрын элшэ болон халуун уурал хэрэглэгшэдтэнь дамжуулан хүргэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Электроэнергиин үнэ сэн хамта дээрээ 112 мянган түхэригөөр хямдаржа, түсэбһөө гадуур 32 мянган түхэриг олзо оруулагдаба.

Мүн гурба һарын туршада 1700 тонно түлишэ, өөһэдын хэрэгсэлдэ 750 мянган киловатт-час энерги алмагдаа.

Буряадай энергосистемэдэ ажал хүдэлмэреэрээ алдаршаһан хүнүүд олон. Тэдэнэй дундаһаа Ленинэй ордентэ Ксения Федоровна Кириенко, эрхим мэргэжэлтэд болон хүдэлмэрилэгшэд Б. М. Халтыгеев, П. Ф. Щербаков, Г. Д. Овчинников, Л. К. Павлов болон бусад нүхэдые нэрлэмээр.

Ильичэй лаампа яларһай гэжэ хүсэдэг байгаабди. Мүнөө республикымнай хото, тосхонуудаар электрын гал ялараа.

Электрын элшэ ажаһуудалдамнай, ажал хүдэлмэридэмнай нэбтэрнэ. Энээниие бүри үргэн далайсатайгаар үйлэдбэридэ хэрэглэдэг болохо гэшэ манадай шухала зорилго мүн.

Г. БОРИСОВ,
«Бурятэнерго» управлениин главна инженер.

В. НЕВСКИЙ,
управлениин таһагай начальник.

ТОО, БАРИМТА...

✦ Электроэнерги ... рилгөөр СССР дэлхэй ... хоёрдохи һуурида (С... удаа) гаранхай. 1967 ... СССР-тэ 589 миллиард ... ватт-час, Францида—... лиард, ФРГ-дэ—179, ... —208, США-да—1380 ... ард киловатт-час элек... ги үйлэдбэрилэгдэһэн ...

◆ Нэгэ хүн дээрэ ... үзэхэдэ, манай орон ... ондо 2500 киловатт-час ... рын элшэ үйлэдбэрил...

✦ Байгша ондо ... 650 шахуу миллиард ... час электрын элшэ үй... лэгдэхэ. Энэнь 1940 ... 13 дахин ехэ болоно.

◆ Орон дотор үйл... дэдэг электроэнергиин ... хи ехэнхиие (табанай ... хубинь) тепловой эл... цинууд гаргана.

◆ Томо томо гидро... станцинуудай барилга ... жэлһээр. Эгээн ехэ ... гидроэлектростанци ... Братска ГЭС болоно. ... 18 гидротурбина 4... 100 мянган киловатт ...

Хүдөөгэй нэгэ хү... рын элшэ хүсэ х... (киловаттаар).

ЕХЭ АЖАЛАЙ ЭХИН

Сибирьтэхи томо теплоэлектростанцинуудай нэгэн болохо Гусиноозерск ГРЭС-эй барилга эхилэнхэй гэжэ манай газетэдэ нёдондо мэдээсэгдээ һэн.

Энэ электростанци тухай, тэрэнэй барилгын ябаса тухай хэдэн асуудалтайгаар ГРЭС-эй барилгын главна инженер Анатолий Дмитриевич АВРАМЕНКОДЭ манай корреспондент хандаба.

АСУУДАЛ: ГРЭС баригдажа хүсэд ашаглалгада үгтэхэдөө хэды шэнээн хүсэтэй байха болоноб?

ХАРЮУ: Тодхогдохоор хараалагдаһан 6 турбина хүсэдөөр ашаглагдажа эхилхэдээ 1,2 миллион киловатт хүсэтэй болохо. Турбина бүхэниинь 200 мянган киловатт хүсэтэй юм. Саашалаа Гусиноозерск ГРЭС үргэдхэгдэжэ, жэлдээ 3,2 миллион киловатт электрын элшэ үгэдэг болохо байна.

АСУУДАЛ: Барилгын дүүрэхэ болзорынь хэзээб?

ХАРЮУ: Түсэбөөр хараалагдаһаниинь 9 жэл. Бүри 1972 ондо түрүүшын турбина хабсаргагдажа, хүдэлжэ эхилхэ юм. Бүхы гаргашань 143 миллион түхэригтэ. Ямар гол хүдэлмэри дүүргэгдэхэ болоноб? 7 миллион кубометр шоройн малтагдаха, 70 мянган кубометр бетон шудхагдажа табигдаха, 200 мянган кубометр суглуулагдамал түмэр-бетон, 30 мянган кубометр металлическа конструкцинууд, 70 мянган тонно технологическа түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдаха болоно.

Иимэ ехэ хэмжээнэй ажал бүтээхын тула томохон барилгын организаци байгуулагдаха юм. Ушар юуб гэбэл, барилгын түлэгтөө ороходо эндэ 3200 гаран хүн ажаллаха ёһотой.

АСУУДАЛ: Барилгын талмай дээрэ мүнөө юун хэгдэжэ байнаб?

ХАРЮУ: Ямаршье барилга үргэнөөр ябуулхын тула тэрээндэ һайса бэлдэхэ хэрэгтэй. Эгээл энэ зорилго мүнөө үедэ шиидхэгдэжэ байна. Нэн түрүүндэ барилгашадые, хабсаргагшадые гэр байраар, культурно-ажаһуудалай гуламтануудаар, хүүгэдэй эмхи зургаануудаар хангаха шухала. Тус тустаа 80—80 байратай хоёр гэр ашаглалгада үгтэхөөр бэлэн болгожо байна.

Гадна барилгын өөрын баазатай болохо шухала. Даб дээрэ 50 автомашинын багтаха гараж барижа эхилэнхэйбди. Һүүлээрнь 400 автомашинын гаражай барилгада орохобди. Инженернэ хүдэлмэри хэгдэнэ. ГРЭС-эй промышленна барилгын талмай тээшэ электрын элшэ дамжуулха, ниидэ уһа, халуун уурал мүн лэ дамжуулагдаха болоно. Мүн түмэр зам, автомашинын харгы татагдажа эхилээ. Байгша ондо хамта дээрээ 1,5 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдэхэ.

АСУУДАЛ: В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярта 1970 онойтнай түсэб ямар бэ?

ХАРЮУ: Ерэхэ жэлдэ хамта дээрээ 11,2 миллион түхэригтэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бүтээгдэхэ юм. Тэрэ тоодо, 8,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада үгтэхэ. Хүүгэдэй саад-ясли, энергетигүүдэй соёлой ордоной, больницын барилга эхилхэ. Промышленна барилга дээрэ абажа үзэбэл, тус тустаа жэлэй 30—30 мянган кубометр бүтээсэтэй бетонно ба асфальто-бетонно заводууд баригдажа дүүрэхэ. Мүн 10 мянган кубометр модо дархалха завод ашаглагдажа эхилхэ.

Тиихэдэ ГРЭС-эй гол барилганууд—котельнэ, 180 метр үндэртэй утаа татаха хоолой баригдажа захалха.

Иимэ ехэ хүдэлмэри дүүргэхын тула 1500-аад хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй болохо.

АСУУДАЛ: Түрүүшүүл тухайгаа тобшохоноор?

ХАРЮУ: Нэн түрүүндэ Владимир Засухинай хүтэлбэрилдэг шулуушадай бригадые нэрлэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэр лэ энэ барилгада түрүүшын шулуу табяад, мүнөө һара бүридэ даабаряа 135—140 процент дүүргэнэ. Мүн Анна Жандаевагай шэрдэгшэд-гоёолгодой бригадынхид магтаалтай, ажалайнь бүтээсэ һара бүридэ 110—115 процент болоно.

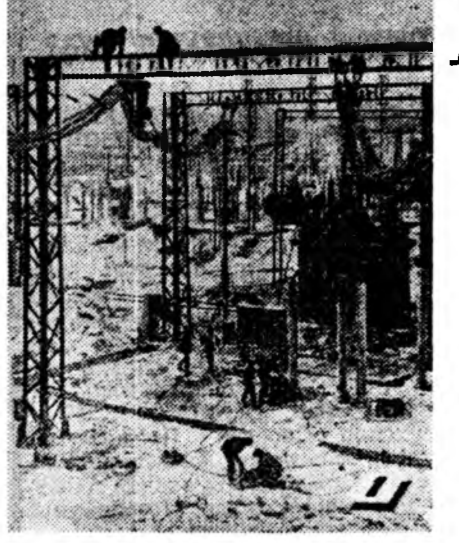
АНХА ТҮРҮҮН ЭНДЭ ҺЭН

44 жэлэй саада тээ 1925 оной майн 17-до город шадарай нэгэ һууринда онсо удха шанартай иимэ үйлэ хэрэг болоһон юм. Верхнеудинск город шадарай Поселье гэжэ һууринда энэ үдэр Ильичэй лампочка яларан носоо бэлэй. Манай республикада электрын гэрэлээр ялараһан түрүүшын һуурин энэ байгаа.

Городой электростанциһаа энэ һууринда хүрэтэр шэжэм утаһа татаха тухай үшөө 1923 ондо хэлсэгдэдэг байһан. Зүбхэн лэ 1924 ондо энэ хараа түсэб бэелүүлэгдэжэ эхилээ һэн. Эндэхи тариашадай суглаан болобо. «...Манда Ильичэй лампочка ехэ хэрэгтэй» гээд мэдүүлээ һэн. Иигээд лэ ехэ ажал эхилээ бэлэй. Бүхы гаргашыень городой гүйсэдхэхэ комитет өөртөө даажа абаа. 1925 оной майн 7-до ехэнхи хүдэлмэри дүүргэгдээ һэн. Майн 17-до үдэшын 6 сагта электрын гэрэл Поселье һууринай тариашадай гэртэ ларба. Хүхэ, улаан галнууд нособо. Городһоо тариашанай байрада электрын гэрэл оруулагдаба. Ильичэй заадаг хото, хүдөөгэй холбоо барисаанай нэгэ бодото бэелэлэй гэршэ энэ байһан.

«Бидэнэршье Ильичэй лампочкатай болобобди. Соёл болбосоролой гэрэл нособо. Манай республикын эгээн холын заха хизаарнуудта дамжан ошохын тула мүнөө түрүүшын лампочка гэрэл сасаруулан аһаба» — гээд энээндэ зорюулагдаһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Г. СЕМИНА.

ГОЛ ҺУДАҺАН

Манай республикын промышленностиин гол һудаһан болохо коммунис ажалай коллективэй нэрэ солотой түрүү энергетическэ предприяти—Улаан-Үдын теплоэлектроцентраль гушан дүрбэдэхи жэлээ хүдэлжэ байна.

Электрын элшэ хүсэ, уурал жэлһээ жэлдэ ТЭЦ ехээр гаргадаг болонхой. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ республикын промышленностиин, хүдөө ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта ТЭЦ-эй хүдэлмэрилэгшэд электрын элшэ хүсэ, уурал эритэ ехээр гаргадаг болоо. Энэ үедэ электрын элшэ хүсэ гаргалгаар гурба дахин, тиихэдэ уурал гаргалгаар 50 процентээр ТЭЦ-эй хүсэн ехэ болоһон байна.

Улаан-Үдын ТЭЦ городой промышленна предприятинуудые, мүн Хэжэнгын, Прибайкалиин, Загарайн, Хориин, Бэшүүрэй аймагуудые электрын гэрэлээр хангана. Эдээнһээ үлэһэн электрын элшэ хүсэн Зүүн Сибириин нэгэдэмэл энергетическэ системэдэ ородог юм.

Промышленностиин, гэр байрын барилгануудай хурдан түргэнөөр ябуулагдахатайнь хамта Улаан-Үдэ городой районуудай промышленна предприятинууд, байрын гэрнүүд ТЭЦ-һээ уурал абажа байдаг. Электростанциһаа халуун уһа дамжуулдаг хоолойнуудай утань 120 километр болоо.

Станциингаа найдамтайгаар, һайнаар хүдэлхын тулада ТЭЦ-эй коллектив саг үргэлжэ оролдожо байдаг юм.

Шэнэлэн заһагдаһан турбогенераторнууд табигдаа. Энээнэй ашаар үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеыхидэ орходоо нэгэ киловатт-час электрын хүсэ үйлэдбэрилэн гаргаха бүхэндөө 55 грамм түлишэ арьбалдаг болоһон байна. Энэ ямар тоо гээшэб гэжэ хараад үзэебди. Нэгэ киловатт-час электрын хүсэ үйлэдбэрилхын тулада 420 грамм түлишэ хэрэглэгдэдэг юм. Мүнөө ТЭЦ сүүдхэ бүридөө хоёр миллион шахуу киловатт-час электрын хүсэ үйлэдбэрилжэ байдаг гээд бодоод үзэе. Киловатт-час бүхэндэ 55 грамм түлишэ алмагдахадаа хэды шэнэ н түлишэ арьбалагдаха болоноб.

Агууехэ ойн урда тээхи жэлые иимэ тоонууд шэмэглэнэ: электростанциин энергетигүүд 558 мянган киловатт-час электрын хүсэ түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэн гаргаа, 1749 тонно түлишэ арьбалаа. 30687 килокалорий уурал түсэбһөө гадуур гаргаба. ТЭЦ-эй хүдэлмэрилэгшэдэй соргоһоор хүдэлжэ байһыень эдэ амжалтанууд гэршэлжэ байна бшуу. Ажалай түрүү онол арганууд, НОТ, уралан нарижуулгын дуралхалнууд нэбтэрүүлэгдэнэ.

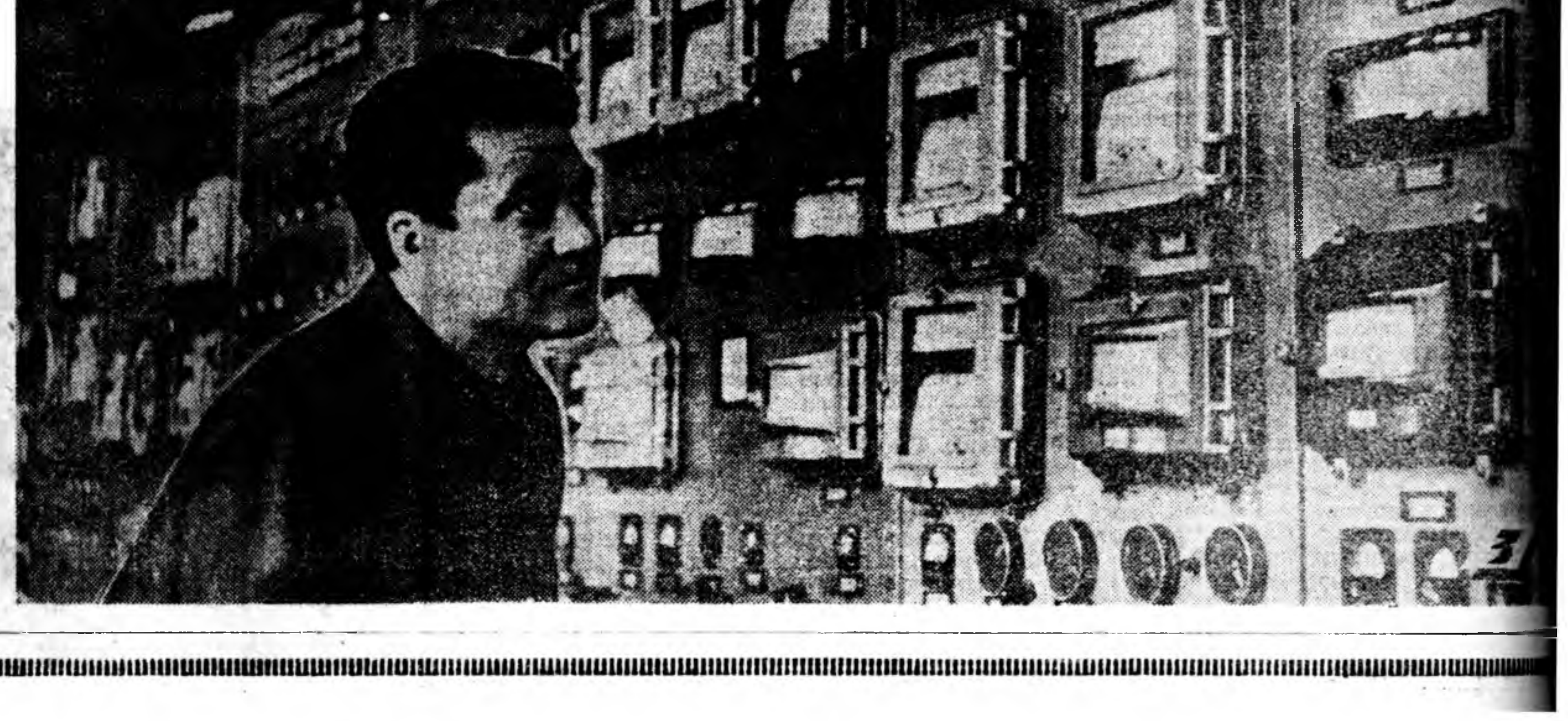
ТЭЦ-тэ гайхамшагта коллектив бүридэнхэй. Энергетигүүдэй ахамад үетэн залуушуулдаа ажалайнгаа дүршэл дамжуулан хүдэлнэ. Борис Манжуевич Халтыгеев—ахамад мэргэжэлтэдэй нэгэн мүн. 34 жэлэй саада тээ партиин уряагаар энэ хүн ТЭЦ-тэ ерэһэн юм. Түрүүн эндэ ерэхэдээ шулуушанаар хүдэлжэ эхилһэн. Мүнөө Борис Манжуевич—электрическэ цехэй түрүү халаанай начальнигаар хүдэлнэ. Ажалдаа амжалта түйлаһанайнгаа түлөө нүхэр Халтыгеев Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагданхай. Энэ наһаараа ажаллаһан слесарь Ксения Федоровна Кириенкын үбсүүндэ Ленинэй орден яларна. Горсоведэй депутадаар һунгагданхай. ТЭЦ-эй залуушуул ахамад үетэнтэй хамта гэшхэдэлээ нэгэдхэн алхалалдана. Залуу инженер Юрий Киселев Томско политехническэ институт дүүргэжэ ерэһээр хоёр жэл тухай боложо байна. Приборнууд ба автоматикые шалган хэмжэдэг мастер болонхой. Автоматизациин орёо оньһон түхеэрэлгэнүүдые тааруулан хүдэлгэхэ хэрэг эрхилхэһээ гадна, Юрий эрхим ухаалан зохёогшо гэжэ ТЭЦ-тээ суутай юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ оруулһан дуралхалнуудыень нэбтэрүүлһэнэй ашаар 5439 түхэригэй арьбалта хэгдээ һэн. Эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг үшөө нэгэ залуу хүн бии. Слесарь Александр Топилин эрхим хүдэлмэришэн, нийтын ажал ябуулагша элдэбхитэй хүн, һайн һайхан сэдьхэлтэй, элдэв ... зантай байһаараа ... дэндэ хүндэтэй ... сандр заводской ... союзай комитет... шүүн, горсоведэй депутат...

Эрхимүүдэй тоо ТЭЦ-... шоржол байна. Юуб гэ... ша В. И. Ленинэй ойе ... лэгээр угтахын түлөө ... мүрысөөн үргэнөөр да... Түрүү һуурида гаргаһа... жэл мэргэжэлээрээ «... һэн гү, али эрхим ... участок, бригада, цех ... рэтэй болохо юм. Ба... нэгэдэхи кварталай ... үйлэдбэриин 12 түрүү... бригада, нэгэ мастерска... нэгэ цех, приборнууд ба... тика шалган хэмжэхэ ... нэрэ зэргэтэй болонхой.

Зураг дээрэ: 1. Подста... һабарилгын үе. 2. ТЭЦ-... ухаалан зохёогшодой ... Киселев (зүүн тээһээ) ... Алексей Калиниченко ... электронно блок тааруу... на. 3. Турбинна ... лаанай начальник С... сик приборнууд, ав... таһалдангүй хүдэлгэ... жа байна.

П. БУРМ...

ТОО, БАРИМТАНУУД

◆ 1970 ондо 5 миллион киловатт хүсэтэй Красноярска ГЭС-эй барилга дүүрэхэ. Түрүүшынь хоёр гидроагрегат 1967 ондо ашаглалгада үгтэһэн.

◆ Мүнөө 29 шэнэ ГЭС-үүд баригдажа байна. Тэдэнэй арбаниинь миллион, миллионһоо үлүү киловатт-час хүсэтэй байха юм.

◆ Белоярска, Ново-Воронежско болон бусад томо томо атомна электростанцинуудай (АЭС) түрүүшын ээлжээнүүд һүүлэй үедэ ашаглагдажа эхилбэ.

◆ Энэ табан жэлдэ электроэнерги үйлэдбэрилгэ 1,6 дахин, электрын элшэ промышленностьда хэрэглэлгэ 1,4 дахин дээшэлхээр хараалагдаһан байна. Энэ хугасаада жэлдээ 58,5 миллион киловатт хүсэтэй электростанцинууд ашаглалгада үгтэхэ.

◆ Электрын элшэ дамжуулха утаһанай утань 1971 он хүрэтэр 4,1 миллион километртэ хүрэхэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ой болотор СССР-эй Европын хубида нэгэдэмэл энергетическэ системэ байгуулагдажа дүүрэхэ.

Ильичэй гэрэл толорнохой

ҮДӨӨ АЖАХЫДА—ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ

...ектрификацилха тушаа ...ьич Ленинэй һургаалые ... КПСС-эй XXIII съезд ...е электрын элшэ хүсөөр ...тэ ехэхэн анхарал хан...а юм.

...к болон совхозуудые ...илха хүдэлмэри эрид ...дхэхэ. Хүдөө ажа... ажалай бүтээсые ..., тэрэниие хүнгэдхэхэ ...р, мүн тэрэшэлэн хү...зениие культурно-ажа...арнь хангалгые һайжа...лада электрын хүсэ ... ашаглаха хэрэгтэ гол ...рюулха»,—гэжэ 1966 ...утда СССР-эй арадай ...өөхэ түсэб тухай пар...съездын баталан абаһан ...д соо тэмдэглэгдэнэ.

... табан жэлэй туршада ...а электроэнерги хэрэг...дахин тухай ехэ болго...лон совхозуудые гүрэ...истемэ ба электростан...централизованно аргаар ...р хангалгын удельнэ ...элүүлхээр хараалагда...

...ай тогтоһонһоо хойшо! ...эй жэлнүүдтэ манай ...убликын хүдөө тосхо..., совхозуудые элект...өөр таһалгаряагүй хан...э нүхэсэл бүридүүлэг...

... бүхы хэрэглэгшэдые ...өөр хангахын тула тэ...лха утаһанууд, транс...одстанцинуудые олоор ...й гэжэ мэдээжэ.

... хүдэлмэри Буряадай ...-эй Энергетикын, элек...инистерствын № 56-...уулагдаһан колоннодо

...и хубааралан дам...уудые, районно транс...одстанцинуудые бари..., үйлэдбэриин болон ...уудалай байрануу...кацилха талаар бүхы ...мплексноор бүтэхын ...онно байгуулагданхай

... хүдөө тосхонуудые ...аар ехэ хэмжээнэй, ...лаараа орёо нарин ...а боломжо маанадта ...н бэлэдхэлтэй, эбтэй ...тэйбди, муу бэшэ ...хническэ баазашье ...у болохогүй.

...имама хүйтэндэшье, зунай ааяма халуундашье, хура бороотой, һалхи шуургатай байбашье, ажалнай замхадаггүй. Хүсэ ехэтэй электрын элшэ дамжуулха утаһа татаха замдамнай ой модон, хада хабсагай, уһа намаі дайралдадаг гээшэ. Эдэ бүгэдые гаталха, дабаха хэрэгтэй болодог.

Үсэд нэтэрүүгээр, оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар республикынгаа бүхы аймагуудые (Ахын, Баунтын, Хойто-Байгалай аймагуудһаа бусадые) республикын нэгэдэмэл энергосистемэтэй холбожо шаданхайбди.

Имагтал һүүлэй хоёр жэлэй туршада (1967—1968 онуудта) хамта дээрээ 5 миллион гаран түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ. Тиигэжэ 2428 километртэ хүсэ ехэтэй элшэ дамжуулха утаһан татагдаа, 54,4 мянган киловатт хүсэтэй 474 трансформаторна подстанцинууд баригдаа. 840 электродвигательнүүд хабсаргагдаа, 29 мянган «Ильичэй» лампочканууд табигдаа.

Тэрэ тоодо Харанхы — Дэрэстэй —Харанхы—Хяагта, Сэлэн-Дүүмэ—Борьёо—Петропавловка, Хори—Хэжэнгэ—Михайловка, Тимлюй—Колесово, Боом—Мухар-Шэбэр гэһэн —ехэ-вольтно магистральнууд ашаглалтада үгтэһэн байна. Эдэниие мүн лэ эдэ жэлнүүдтэ баригдаһан Дэрэстэйн, Харанхын, Хяагтын, Борьёогой, Петропавловкын, Чисаанын, Хэжэнгын районно трансформаторна подстанцинууд хангана.

Гадна 800 гаран малай фермэ, полевой стан, һуурин тосхонууд республикын энергосистемэтэй холбогдожо, электрын элшэ централизованно аргаар абадаг болоо.

Электрын элшэ хүсэ дамжуулха утаһа, трансформаторна подстанцинуудай олоор баригдаһанай ашаар хүдөө ажахыда электроэнерги хэрэглэлгэ хурдан түргэнөөр ургана. Жэшээлхэдэ, 1965 онойхитой сасуулбал, электрын хүсэ хэрэглэлгэ 1968 ондо 1,5 дахин ехэ боложо, хамта дээрээ 88 миллион киловатт-часта хүрэһэн байгаа.

Хүдөөдэ ажаһуудаг нэгэ хүндэ 1965 ондо оройдоол 35 киловатт-час хүртэһэн байбал, 1968 ондо 148 киловатт-час болоһон, харин 1970 ондо 220 киловатт-часта хүрэхэ юм.

Хүдөө тосхонуудые электрификацилха талаар бүтээгдэһэн ехэ ажал колхоз болон совхозуудай үйлэдбэри комплексноор оньһожоруулха үргэн арга боломжо нээжэ үгэнэ. Мүнөөшье хүдөө ажахын үйлэдбэриин олон һалбаринуудта электроэнерги үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Нэн түрүүндэ машинно-тракторна болон заһабарилгын мастерскойнуудта, модо хюрөөдэхэ, ороохо сэбэрлэхэ, хатааха, ноохо хайшалха гэхэ мэтэ ажал оньһожоруулагдаа. Тэрэшэлэн мал уһалха, тэжээл буйлуулха, үнеэ һааха хүдэлмэринүүд оньһожоруулагдажа эхилээ.

Электрификацилагдаһан колхоз, совхозуудай дүй дүршэл дээрэһээ хаража үзэхэдэ, үйлэдбэридэ электроэнерги хэрэглэхэдэ тон ехэ ашаүрэтэй байһаниинь элирнэ. Мал ажал дээрэ абажа үзэхэдэ, ажалай гаргаша 40—50 процентээр, тиихэдэ хүдөө ажахын үйлэдбэридэ бүхы дээрэнь харахада дунда зэргээр 15—30 процентээр бага болоно.

Тайлбарилан хэлэбэл, ноохо хайшалагшадай ажалай хүнгэн болохоһоо гадна, бүтээсэнь 2—3 дахин дээшэлнэ, хонин бүриһөө 200—300 грамм ноохон ехээр абтана. Намарүбэлэй үедэ шубуунай байра электрын галаар гэрэлтүүлхэдэ үндэгэ абалга 45—60 процентээр нэмэдэг. Һү машиндалтые электрификацилхада бүтээсэнь 3 дахин дээшэлнэ. Ороохо таряа хатааха, сэбэрлэхэ хүдэлмэри электрын элшээр оньһожоруулхада ажалай гаргаша 70 процентээр, малай фермые уһаар хангалга дээрэ—75, огород уһалалга дээрэ—80, модо хюрөөдэлгэ дээрэ 85 процентээр гаргашань бага болоно.

Гадна хүдөөгэй ажалшадай ажабайдалда, ажаһуудалдань электричество хэды ехэ хубилалта асарна гээшэб. Холо ойрын һуурин тосхонуудай айл бүхэндэ Ильичэй лампочканууд яларна. Колхознигуудай, совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй гэр байрануудта ороболтнай телевизор, радиоприемник, хубсаһа угаадаг машина, электроплитка ба гүсэнүүд, электроутюг гэхэ мэтэ байха.

Электричество хадаа һуурин тосхонуудай, гэр байрын түхэл шарай ондоо, болбосон болгоно. Хүн зонойшье абари зан гэхэ гү, али хүсэл эрмэлзэлынь хубилна ха юм. Юрэнхы эрдэм мэдэрэлынь дээшэлнэ, культурна эрилтэнь ехэ болоно, һуралсаха, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ аргань үргэдэнэ.

Эдэ бүгэдэндэ бидэнэр, энергетигүүдэй хубита бии гэжэ мэдэрхэдэө манай хүдэлмэришэдэй сэдьхэл зүрхэндэ омог баярай түрэдэгынь гайхалтай бэшэ.

Гэхэтэй хамта хүдөө ажахыда электроэнерги нэбтэрүүлхэ талаар манай республикын колхоз, совхозуудта бии байһан арга боломжонууд үшоол хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Энээн дээрэһээ боложо электрификацилгада гаргашалагдаһан ехэ мүнгэ зоори минии һалапа. Электро-дамжуулгын утаһануудай, трансформаторнуудай хүсэнииинь багаар ашаглагдана.

Иимэ ушар юун дээрэһээ үзэгдэнэ гээшэб? Маанадай һанахада, электрын элшэ хүсые хүсэдөөр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын түлөө сэхэ харюусаха нэгэ эзэн байхагүй. Саашадаа энэ асуудал—электроэнерги хүсэдөөр ашаглаха асуудал али бүхы талаһаа шиидхэгдэхэ ёһотой.

Манай № 56-дахи мехколоннын коллектив В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай. Барилга-хабсаралгын жэлэй түсэб декабриин 22-то—Энергетигүүдэй үдэр болотор дүүргэгдэхэ юм. Байгша оной түрүүшын кварталай түсэб 101,7 процент дүүргэгдэнхэй. Пүхэд И. И. Красноров, И. А. Суходубенко, (1-дэхи СМУ), В. Неволин (5-дахи СМУ), Г. П. Олейников, В. В. Шенаршиев, С. Д. Сапунов (4-дэхи СМУ), В. М. Козулин (6-дахи СМУ) гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал отрядууд һайн амжалта туйлана.

Барилга-хабсаралгын участогуудай дунда № 1-дэхи участок түрүү һуури эзэлбэ. Кварталай түсэб 120 процент дүүргэбэ.

Мүнөө үедэ Ахын аймагай колхозуудые районнэйнь электростанцитай холбохо хүдэлмэри эхилэнхэй. Энээнэй тула хамта дээрээ 200 километртэ үндэр вольтно утаһан татагдаха, тэрэнэй 60 километрынь байгша ондо дүүргэгдэхэ ёһотой. 14 трансформаторна подстанци баригдаха юм.

1972 он болотор Баргажанай аймаг республикын энергосистемэтэй холбогдохоор хараалагдана. Энэ ажал мүн лэ манай колонниодо даалгагданхай.

Республикын колхоз, совхозуудые электрын элшэ хүсөөр хангаха зорилгоё амжалтатайгаар бэелүүлжэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахаар шиидэнхэйбди.

А. КОЗЕЛЬ,
Улаан-Үдын 53-дахи оньһожоруулагдамал колоннын начальник.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Совет засагай 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ оньһожоруулагдамал отрядай электромонтажнигууд (зүүн гарһаа): Т. Е. Зангеев, П. М. Бельский, П. Т. Иванов, Г. П. Оленников, Ю. А. Власихин, В. М. Вахрушев. 2. Бэхижүүлгын столб тодхогдожо байна.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

АША ТУҺАТАЙГААР...

(Хориин РЭС-эй главна инженер Доржи Гармаевич ЖАМНЯНОВАЙ хөөрөөнһөө)

Манай Хориин РЭС (районно электрическэ сеть) электрын элшэ гурбан аймагай (Загарайн, Хориин, Хэжэнгын) колхоз болон совхозуудта, промышленна предприяти, һуурин тосхонуудта дамжуулан хүргэдэг юм. Гансахан үнгэрһэн жэлдэ тэдэнэртэ хамта дээрээ 23 миллион 298 мянган киловатт электроэнерги үтэһэн байнабди. 1967 онойхитой сасуулбал, 11 процентээр дээшэлһэн болоно.

Коллективнай тиимэ ехэ бэшэ. Хамта 90 гаран хүн тоологдоно. Бидэнэй мэдэлдэ гэхэ гү, али харууһалгада мянга шахуу километр утатай ехэ-вольтно, 700 километртэ татагдаһан бага хүсэтэй электрын элшэ дамжуулха һудал утаһан бии юм. Гадна 300-аад трансформаторна, 10 гаран томо подстанцинууд хүдэлнэ.

Эдэ лини, подстанцинуудые зүбөөр ашаглажа, хэрэглэгшэдые электрын элшээр таһалгаряагүйгөөр хангажа байха гээшэ маанадай шухала зорилго болоно.

1700-гаад километрэй зайда электрын элшэ дамжуулдаг утаһа харууһалха, орёо нарин түхеэрэлгэтэй 300 гаран подстанци, трансформаторнуудые ашаглаха... Хэлэхэдэл бараг шэнги һанагдадаг. Бодото дээрээ тон ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой ха юм. Электроэнергиин багахан саг сооншье таһалдахада шаг шууян гарадаг шуу,

Өөһэдыегөө үмэнэ байһан эдэ зорилгонуудые манай электригүүд муу бэшээр дүүргэжэ байна. Бидэнэрэй зэмээр электрын элшэ дамжуулгын таһалдаха ушар үгы тооной болонхой. Эндэ тэндэ хаа-яа утаһан таһарха ушар үзэгдэдэг юм бэзэ. Зүгөөр ехэнхидээ хуушарһан, үнинһөө хойшо һэлгэлдэ, һэльбэгдээгүй утаһан таһардаг. Энэ ушарташье дары хэмжээн абтадаг. Удинска, Хэжэнгэ тосхонуудта баригдажа байһан подстанцинуудай ашаглалтада үгтэхэдэ электрын элшэ дамжуулгын шанар бүри һайжарха юм.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ РЭС-эй коллектив соо Загарайн мастерска участогайхид (начальнигынь Ю. Г. Вахрушев) түрүүлжэ ябана. Мүн Удинска участок һайн амжалтатай. Жолоошон-электромонтёр И. Х. Хакимов, ахалагша электромонтёр А. А. Тулинцев, подстанциин дежурна А. Д. Татарников, электромонтёр А. А. Байбородин, жолоошон-электромонтёр Г. Ф. Кривошеев болон бусад эрхим ажалаараа хүн нүхэдтөө хүндэтэй болонхой.

РЭС-эй коллектив имагтал өөрынгөө хүдэлмэри хараад байдаггүй. Колхоз, совхозуудай ажал ехэтэй үйлэдбэриинь оньһожоруулха хэрэгтэ туһалнабди. Байгша ондо Анаагай, Онохойн, «Первомайский» совхозуудаар ороохоной тоогуудые оньһожоруулха уялгатайбди. Мүн бусадшье хүдэлмэри—хамта дээрээ 10 мянган түхэригтэ ажал хүдөө тосхонуудаар өөһэдынгөө хүсөөр бүтээхэ байнабди.

Гэхэтэй хамта электрын элшэ хэрэглэхэ талаар дутагдалнууд үшөөл олон гэжэ тэмдэглэлтэй. Колхоз болон совхозуудта һайн бэлэдхэлтэй электромонтернууд дуталдана. Энээн дээрэһээ боложо тэндэхи электромоторнууд, элдэб түхеэрэлгэнүүд хүсэл дүүрэнээр ашаглагданагүй. Иимэ байдал аймагуудай түб һууринуудта үзэгдэнэ.

Тиихэдэ Удинск, Хэжэнгэ тосхонуудтахи подстанцинуудай барилга тон ехээр унжагайржа байна. Илангаяа Удинск дээрэ бүри үнгэрһэн зун ашаглалгада үгтэхэ ёһотой байгаад, мүнөө хэзээшье дүүргэгдэхэнь мэдэгдэнэгүй.

НАЙДАМТАЙ ХҮСЭН

Мүнөө пенсидэ гараһан нэгэ һаалишаниие мэдэхэб. Гарынь харанаб. Хурганнуудайнь үенүүд гажан алдажа байгаад, томо болошоһон. Хэдэн зуу мянган литр һү эдэ хурганууд шоборoo юм, тоолоогүйб. Теэд яахабши. иимэ мэргэжэл ха юм.

Үнеэ һааха гээшэ хүдөө ажахыдахи эгээ хүндэ хүдэлмэриин нэгэн шуу даа. Үнеэ һааха ажал хүнгэдхэжэ, механизмын хүсөөр хэдэг болохын тулада ехэ оролдолго гаргагдадаг болоһоор үнинэй. Манай колхоз һү һаалиин нэгэ ехэ фермэтэй. Бүхы хүдэлмэриинь оньһожоруулха хүсэлэнтэй зорюута томэдхогдоһон, мүн бэшэшье бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэһэн байгаа, мүнөөшье энэ ажал ургэлжэлһөөр.

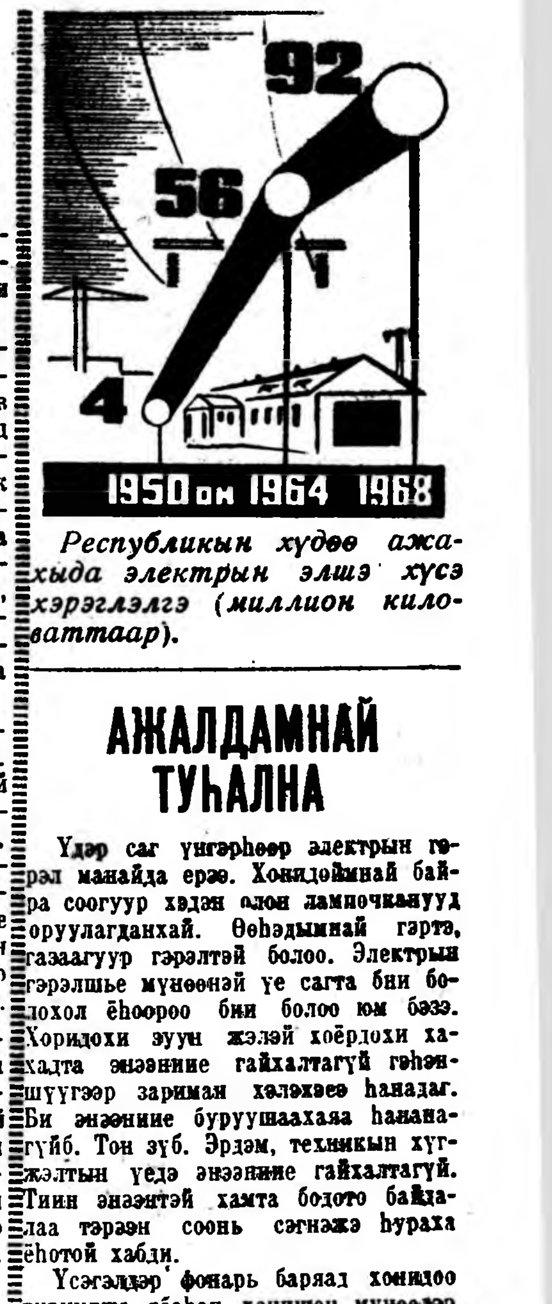
Энэ фермэмнай колхозойнгоо центртэ һууриаһан. Хамтадаа 514 үнеэтэй, тэдэнэй 375-иинь һаагдажа байна. Нэн түрүүн үнеэ һаалга оньһожоруулжа эхилээ һэмди. Нёдондо хоёр агретат хүдэлөө һэн, мүнөө жэлдэ гурба хүдэлнэ.

Механизм нэбтэрүүлһэнэй аша туһашье эли ааб даа. Хэрбээ гараараа үнеэ һаадаг байхадаа фермэдэ 35 хүн хүдэлдэг байһан һаа, мүнөө 26 һаалишад ажаллана. Шэбхэ шабааһа гаргаха, мал уһалха хүдэлмэриин тон бага хубинь оньһон аргаар хэгдэнэ. Саашадаа фермын хүдэлмэри бүхы дээрэнь оньһожоруулха бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Энээнтэй хамта фермын һаалишадай хүдэлмэри хоёр халаанда оруулха бэлэдхэл хэгдэнэ. Энэ зорилгоор манай колхозой мэргэжэлтэд Ивалгын туршалгын ажахыда ошожо, хоёр халаанда орэһон дүршэлтэйнь танилсажа ерээ. Тиигэжэ һаяшагаар манай һаалишад хоёр халаанда оронохонь.

Энэ жэлдэ һүншье ехээр һаагдана, тиимэ хадаа гүрэндэ һү худалдаха түсэб-уялгамнайшье урагшатайгаар дүүргэгдэнэ. Майн 1-нэй мэдээгээр манай колхоз гүрэндэ һү худалдаха түрүүшын хахад жэлэйнгээ түсэб 76,3 процентээр дүүргээ гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада 121,8 процентээр ехэ болоно.

Багша Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан дэлгэрһэн социалис мүрысөөн ажалай урилдаае үнэхөөрөө үргэн дэлисэтэй болгоо. Һаалишад, фермэнүүд бусадһаа гээгдэхэгүй, нэрээ хухархагүй гэжэ ехээр оролдодог байнал. Майн 1-нэй мэдээгээр манай аймаг гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 70,5 процент дүүргээ гэхэдэ, энэ бүгэдэн эли болоно бэзэ.

Е. ЖИРАКОВА,
Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхозой главна экономист.

Республикын хүдөө ажахыда электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ (миллион киловаттаар).

АЖАЛДАМНАЙ ТУҺАЛНА

Үдэр саг үнгэрһөөр электрын гэрэл манайда ерээ. Хонидоймнай байра соогуур хэдэн олон лампочканууд оруулагданхай. Өөһэдымнай гэртэ, газаагуур гэрэлтэй болоо. Электрын гэрэлшье мүнөөнэй үе сагта бии болохол ёһоороо бии болоо юм бээз. Хоридохи зуун жэлэй хоёрдохи хахадта энээниие гайхалтагүй гэһэншүүгээр зариман хэлэхээ һанадаг. Би энээниие буруушаахаяа һананагүйб. Тон зүб. Эрдэм, техникын хүгжэлтын үедэ энээниие гайхалтагүй. Тиин энээнтэй хамта бодото байдалаа тэрээн соонь сэгнэжэ һураха ёһотой хабди.

Үсэгэлдэр фонарь бяряад хонидоо түрүүлжэ ябаһан хонишон мүнөөдэр Ильичэй ялагар лампочкануудтай байра соогуур алхалнаш. Үсэгэлдэр телевизоргүй байһан аал, мүнөөдэр ямаршье городой хүн зонтой тон адлиханаар телевизорэй дэргэдэ уласхоорондын ехэ ехэ мүрысөө хаража һуунабди. Үсэгэлдэр гараараа юумэ угаажа тулидаг һаа, мүнөөдэр машинаар хубсаһа хунараа угаанабди. Һайн юумэн манай ажабайдалда жэгтэй түргөөр заншаал, наһаараал иимэ байһан шэнги болошонобди.

Манай колхозой үйлэдбэриин бүхы точконуудта электрын гэрэл оронхой. Манайшье отарын бууса бригадын түб һууринһаа холо байдаг. Тиимэшье һаа, электрын гэрэлтэй болоһоор үнинэйбди.

Ильичэй лампочка, электрын элшэ хүсэн манай ажабайдалые, ажал үйлэдбэриемнай үндэһөөрнь хубилгаһаниинь эли. Машинаар хонидой ноохон хайшалагдана. Колхозой полевой стандахи ажал хуу шахуу электрын хүсөөр бүтээгдэдэг болонхой. Уһа бүлэжэ абаха, тээрмэ ябуулха гэхэ мэтэ ажал бултал баһал энээгээр ябуулагдана бшуу.

Иигэжэ Буряадай талын шэнжэ шарайе хубилгаһан шадитэ гэрэл, элшэ хүсэн манай ажабайдалай таһаршагүй хуби болонхой.

Р. ВАЛЬЖИНИМАЕВА,
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой хонишон.

ЭДИ ШЭДИНЬ ЕХЭ

Оёдолшон М. С. ТОМИЛОВА, Улаан-Үдын «Одон» ателье.

— Электрын хүсэнһөө ажалнай дулдыдадаг гэжэ хэлэхэ байнаб. Шагтын нүхэ хүбэрдихэ, хубсаһанай һэтэрхэ, һэбэрхэгүйн тула хүрьмэхэ гэхэ мэтэ жэжэ хүдэлмэри СМ-2 маркын электромашинаар бүтээгдэдэг. 22-дохи классай электромашинаар хубсаһа оёдогбди. Үшөө элдэб зүйлэй утюгуудаар, автомат-прессээр захигшадай хубсаһан элюурдэгдэдэг.

Гэрэй эзэн эхэнэр Л. Б. АГБАНОВА, Яруунын аймагай Исэнгын совхоз:

— Би олоной эхэб. Гэртэхи ажалда хэды ехэ сагай ошодогые мэдэхэл байхаб.

Мүнөө урданайхида орходоо тад ондоо болоо. Ярахадаа, электроплиткэ дээрэ шаршагануулаад, эдеэ шанажархихаш. Хүүгэдэй хубсаһан суглараал юм ааб даа — тэрэниие машина угаажархиха. Эһэ тооһоёо пылесосоор татуулхаш. Радиолоёо табяад, гоё һайхан хүгжэм шагнахаш. Утюг, электролампа...

Повар Р. М. ФУФУРИХИНА, Улаан-Үдын 6-дахи столово:

— Эдеэ хоол электроплита дээрэ болгоходо тон зохид. Гансашье электроплита бэшэ, мүн электро-тогоон, мяха хэршэдэг, хартаабха арилгадаг, амһарта угаадаг машинанууд хуу булта зайн галаар хүдэлдэг юм. Тиихэдэ манай ажалда холодильнигуудай ехэ туһа хүргэдэгынь баһал мэдээжэ.

Эдеэ хоол амтатайгаар бэлдэхэ дүүрэн арга боломжо манда бии. Ажалшье хэды хүнгэн болоо гээшэб.

Багша ШАГНУЕВ Ц. Ш., Баргажанай аймагай Хурамхаанай дунда һургуули:

Физикын кабинет аад. электрын элшэ хүсэгүйгөөр байлтай аал?

Магнитофон, элдэб электроприборнууд хэшээл үнгэргэлгэдэ тон хэрэгтэйл. Тиихэдэ һуралсалай кинофильм, диафильм ухибүүдтэ харуулхада, хэшээлэй темэ бүри ойлгосотой боложо үгэдэг.

ШЭНЭ «ХҮЛЭГЭЙ» ДОХЁО ОЙРТОО

...түрүүшын поезд ерэ...хүн зон гэрнүүдтээ ...ы, гэёогты, һайндэр ...— гээд Верхне...управа 1899 оной ...арад зондо ханда...окумент гүрэнэй ар...й байдаг.

... тээ... Московско ...тэ. Байгалые тойро...өөгүйб даа. Эндэхи ...гнадаг шадитэй һаа, ...гэнжын жэнгирхые ...рад зоной жаргалай ...шагүйгөөр тэмсэг...баараа зүүни зүүн ...э гэтшээр дабшахы...

...од байһан Верхне...ын поездын ерэ...эр 70 жэл үнгэрбэ. ...устриальна Улаан...а оной эсэс багаар ...овоз ерэхэнь.

... харгын нэгэ хуби ...—Петровск-Забай...ондохи түмэр за...илха тухай бэшэ...н тухайда туһагүй ...оридохи зуун жэ...адта эрдэм, техни...анай алхаса, даб...оэ ябуулжа байгаа ...тодоор гэршэлжэ ... зүн дэгээн боло...алта бэшэ, харин ...хы ухаан бодолоор, ... байһан тала дай...алнууд бадаран ню...усөөр түмэр харгын ...дана.

... түрэһөөр 100 жэ...и жэлдэ Буряад ...ад ехэ захата бү...969 ондо Мысовая ...ой хоорондо электровозууд ябуулагдадаг болохо, тиихэдэ 1970 ондо Слюдянка—Петровско завод хоёрой хоорондохи зам электрификацилагдаха юм.

Электровозуудай хонгёо дохёонууд мүнөө дээрээ дуулданагүй. Тиигэбэшье түмэр замай Улаан-Үдын отделенидэ электрын хүсэ нэбтэрүүлхэ хэрэг богонихоншье һаа, өөрын түүхэтэй. Үшөө 1965 ондо «Томнитротранс» гэжэ проектнэ институт манай отделениин түмэр харгые электрификацилха проект табиһан юм. Энэнь, тухайлхада. 53 миллион түхэригэй болохо байба. 1967 ониие энэ хүдэлмэриин эхилһэн жэл гээд тоолонхойбди.

Тепловозуудай яһала һайн байһаар байтар иимэ ехэ мүнгэ зоори гаргажа байгаад электрификацилхада ямар туһатайб гэһэн асуудал гаража болохо.

Тепловозуудай һайниишье һайн, поезднуудай скорость түргэдхэдэг байһаниинь элитэ. Тиигэбэшье Буряад ороной, Алас-Дурнын промышленность, хүдөө ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта элдэбын ашаануудые үдэрһөө үдэртэ улам түргэнөөр шэрэхэ хэрэгтэй бшуу. Эдэ бүгэдые тепловозууд хангаха шадалгүй болоно. **Совет засагай оршон мандажа байгаа жэлнүүдтэ Буряад ороной түмэр харгыгаар ашаа шэрэлгэ 150 дахин, тиихэдэ ашаа тээлгэ, буулгалга 60 дахин ехэ болоо.** Һүүлэй жэлнүүдтэ ашаа шэрэлгэ илангаяа ехэ боложо байна. Тиимэһээ эдэ бүгэдэниие хаһа саг соонь иишэ тиишэнь шэрэхэ хэрэг электровозууд лэ хангажа шадаха юм. Ашаа шэрэлгые хямдаруулха, олзотой болгохо талаһаань хараха болоо һаа, манай түмэр замай отделенидэ 10—15 жэлэй саада тээ электрын хүсэ хэрэглэхээр болоһон гээшэ. Теэд тэрэ үедэ республика дотор хүрэхэ хэмжээтэй электрын хүсэн байгаагүй юм. Иимэ ушарһаа энэ хүдэлмэри хойшолуулагдадаг байһан. Эрхүүгэй ГЭС-һээ татагдаһан «ЛЭП-220» гэдэг энэ зорилго бодотоор шиидхэхэ арга олгоо бшуу.

Слюдянкаһаа Улаан-Үдэ хүрэтэрхи түмэр харгые электрификацилха хүдэлмэри мүнөө бүрин хүсэдөөр ябуулагдажа эхилэнхэй. Энэ ажал эрхилхын тулада манай отделенидэ Советскэ Союзай бүхы заха хизаарнуудһаа барилга-хабсаралгын болон бусад түсхайта 15 поезд ерээд байна. Барилга-хабсаралгын 834-дэхи поезд энэ хүдэлмэридэ бүри мүһэн хабаадуулагданхай. Эдэнэр контактна сетиин хэдэн мянган бэхижүүлгэнүүдые тодхохо, электрын хүсэ дамжуулха хэдэн зуугаад километр шэжэм утаһа татаха, станцинуудтахи харгы утадхан һунааха ёһотой. Тэрээнһээ гадна бэшэшье хүдэлмэри хэхэ, станцинуудта элдэб түхеэрэлгэнүүдые тодхохо, техническэ хэрэгсэлэй байшан, хүдэлмэришэдэй байха гэр байра бариха, депогоо хубилган шэнэдхэхэ мэтын олон юумэн хэгдэхэ зэргэтэй.

Үнгэрһэн энэ үе соо барилгын эдэ организацинууд яһала ехэ юумэ хээ. Электрын хүсэ дамжуулха 250 километр газарта шэжэм утаһан татагдаа. Контактна сетиин арба мянга шахуу бэхижүүлгэ тодхогдонхой, Татаурово, Сэлэнгэ станцинуудта подстанцинуудай түхеэрэлгэнүүд бэлэн болгогдоо, Слюдянка станцида хэлхеэ холбоошодой байшан, Таловка, Татаурово, Мостовой станцинуудта пунктнууд баригдаа гэхэ мэтэ ехэ ажал хэгдэнхэй. Гээшье һаа, эдэ бүгэдэн хадаа бүхы хэгдэхэ хүдэлмэриин дүрбэнэйшье нэгэ хубинь болохогүй юм.

Мысовая—Улаан-Үдэ хоёрой хоорондохи түмэр харгыда барилгашад болон түмэр замшадай бүхы анхарал хандуулагданхай. Байгша оной эсэс багаар энэ участогта электровозууд ябажа эхилхэ юм. Татаурово—Улаан-Үдэ хоёрой хоорондо хүдэлжэ байһан СМП-834 һайн үрэ дүн туйлана. Эдэнэр барилтын хүдэлмэри дүүргэжэ, хабсарагшадта тушаагаад, Улаан-Үдэ станцида хүдэлжэ байна. Түмэр замай отделениин эгээл шухала станцинь энэ юм. Гурба миллионһоо үлүү түхэриг гансахан эндэ гаргашалагдаха ёһотой.

Хараалагдаһан бүхы хүдэлмэриие барилгын организацинууд саг болзор соонь дүүргэхэ аргатай гээшэ. Зүгөөр зарим барилгануудай ехэ гээгдэлтэй байһан ушар хадаа манай һанаа зобооно. Улаан-Үдэ станцида хэгдэжэ байгаа хубилган шэнэдхэхэ хүдэлмэриин ябаса эли бодо аалигаад байна. Юуб гэхэдэ, эндэ хүдэлжэ байһан СМП-834 гэжэ организациие болюулаад, Забайкалтранстрой трест орондонь СМП-346 гэжэ организаци табяа. Энэ станцидахи ехэ хүдэлмэри хэжэ дүүргээгүй сагтаа. Мысовая—Улаан-Үдэ хоёрой хоорондо электровозуудые табихын аргагүй гэжэ эндэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэн һайса мэдэнэ.

Электровозуудые табихын тулада станци бүхэндэ бүхы юумые шэнэлэн заһаха хэмгүй ехэ хүдэлмэриин хэгдэхэ байһаниинь элитэ. Теэд эдэ бүгэдэн удааншагаар ябуулагдажа байна гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Эдээндэ хабаатай түмэр замай барилгын организацинууд хангалтагүйгөөр хүдэлжэ байна. Тимлюй, Посольская, Боярский гэдэг станцинуудта хэгдэхэ барилгын ехэ хүдэлмэри хэхэ зорилготой «ГОРЕМ-21» гэдэг организаци үшөө һууриһаа хүдэлөөдүй байһаар. Мүн Хэлхеэ холбооной министерствын СМУ-608 хэлхеэ холбооной шэжэм утаһа татаха хүдэлмэри ехэ удаанаар ябуулжа байна. Иимэ жэшээнүүд үшөөшье бии.

Улаан-Үдын отделениин түмэр замшад эдэ үдэрнүүдтэ олон бэрхэшээлнүүдые дабан хүдэлжэ байна. Юуб гэхэдэ, манай барилгашад поезднуудые һаатуулангүй, тэдэнэй забһарта хүдэлхэ баатай болоно. Гадна үдэр бүри барилгашадта хоёр час үгтэнэ гэхэ гү, али энэ үе соо поезднууд ябуулагданагүй. Ушар иимэһээ түмэр замшад ашаа шэрэхэ хүдэлмэреэ һаатуулангүй, барилгашадта хүдэлхэ саг гаргажа үгэнэ. Түмэр харгые электрификацилха хүдэлмэри шамдуулхын тулада түмэр замшад бүхы хүсэ шадалаа зорюулна. Энэньшье ойлгосотой.

М. ГАЗИЗОВ,
Улаан-Үдын түмэр замай отделениин начальнигай орлогшо.

ЭЛЕКТРИФИКАЦИИН ТҮҮХЭҺЭЭ

Бүгэдэндэ мэдээжэ болоһон ГОЭЛРС-гой түсэб соо түмэр харгые электрификацилха тухай хараалагдаһан юм. Тон шухала удха шанартай 3500 модо утатай түмэр харгые электрификацилха гэжэ хараалагдаа һэн. Теэд энэ хэрэг бэелүүлхэ хүдэлмэри олон бэрхэшээлнүүдтэй ушараа бэлэй. Юуб гэхэдэ, түмэр замууд эбдэрэл һандаралда оронхой байба. Нүгөө талаһаа хүгжөөгүй электротехническэ промышленность гэжэ байгаагүй.

1926 ондо Баку—Сабунчи гэжэ 20 километр утатай түмэр харгые электрификацилжа, СССР-тэ энэ ехэ хүдэлмэри эхилһэн түүхэтэй.

1932 ондо Закавказска түмэр замай үндэр хадатай Сурамска участогта электровоз табигдаһан юм. Эдэ электровозууд Америкэдэ захилаар бүтээгдээ һэн. Энэл үедэ өөһэдтөө электровозуудые бүтээн гаргаха хүдэлмэри ябуулжа эхилһэн юм. Тиигэжэ 1932 оной ноябриин 7-до «Динамо» гэжэ Московско заводой хашаа сооһоо «Владимир Ленин» — ВЛ-19 гэжэ түрүүшын электровоз бүтээн гаргагдаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо иимэ түхэлэй электровозууд манай ороной түмэр харгыда ябадаг гол шухала «хүлэгүүд» болоһон юм. Саашадаа он жэлэй ошохо бүри эдэ электровозууд шэнэдхэн һайжаруулагдаһаар мүнөө ВЛ-82 болгогдонхой, Совет ороной түмэр харгыда ябажал байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын аймагай Ташарай дунда һургуули дүүргэхээ байһан Люба Баторова. Галя Цыбедеева гэгшэд энэ хабар һуулгаһан модоёо 1-дэхи «В» классай һурагша Галя Коломеец гэгшэдэ саашадаа харууһалхыень тушаан үгэжэ байна. А. МАНТАЕВАЙ фото.

ГҮРЭНЭЙ ШАЛГАЛТА ЭХИЛБЭ

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай бүхы факультедүүдэй студентнэрэй гүрэнэй шалгалта эхилбэ. Мүнөө үедэ институдай уншалгын залнууд, аудиторинууд сооһоо шалгалтада бэлдэхэлэй халуун хаба эхилээнэй.

Түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедэй студентнэр эгээн түрүүлэн гүрэнэй шалгалта тушааха захалба. Һаяхан буряад 93-дахи бүлэгэйхид буряад, ород хэлэнэй түүшынгээ шалгалта үгэбэ. Эдэнэр гүрэнэй шалгалтада һайн бэлэдхэл хэжэ, дандаа муу бэшэ сэгнэлтэ абаа.

Иланганаа Ж. Доржиева, С. Базарова, Л. Бардаханова, Л. Дударева болон бусад шалгалтаа «эрхим» гэһэн сэгнэлтэтэйгөөр тушаабад. Мүн баһа тус факультедэй 8-дахи, 9-дэхи, 10-дахи бүлэгэйхид Р. Ангаева, В. Алферова, Г. Сыромятникова, Я. Павлова гэгшэд «эрхим» гэһэн сэгнэлтэ абаа.

Студентнэр июль һарын эхин болотор гүрэнэй шалгалта тушааха юм. Иигээд эдэнэр республикынгаа һургуулинуудта эльгээгдэжэ, һуралсалай шэнэ жэлһээ хойшо хүүгэдые хүмүүжүүлэн, эрдэм номдо һургажа захалхань. Жэшээлхэдэ, 95-дахи бүлэгһөө С. Дударевна Захааминай аймагай Цахирай интернат һургуулида, С. Базарова Хэжэнгын дунда һургуулида багшалхаяа ошохо байна.

Мүнөө жэлдэ институт бүхыдөө 506 шэнэ багшанар-мэргэжэлтэдые һурган гаргахаар хараална.

В. ЧИМИТОВ.

ЭРХИМЛЭГШЭДТЭ—ШАН

Байгша ондо харгы зам заһабарилха болон бариха талаар аймагууд хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Мухар-Шэбэрэй аймаг түрүү һуури эзэлһэн байна. Энэ аймагта Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон профсоюзуудай областной Соведэй дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг мүнгэн шангтайгаар барюулагдаба. Тус аймаг харгы заһабарилха ба шэнээр бариха түсэбөө хамта дээрэнь 191 процент дүүргэһэн байна.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

«Аршаан» курортдо 400 хүнэй һууритай «Березка» гэжэ зунай кинотеатр ашаглалгада үгтэбэ. Тэндэ амаржа байгшад үдэр бүри научно-популярна болон уран һайханай фильмүүдые хаража байха аргатай болобо.

Аймагай түб—Хэрэн тосхондо 16 наймаалагшын нэгэ доро ажаллаха 2 дабхар универмагай байшан шулуугаар баригдажа байна.

Н. НАМСАРАЕВ.

ФУТБОЛ

ДУРАСХААЛТА ШАН БАРЮУЛАГДАБАГҮЙ

„ТОМЛЕС"—„СЭЛЭНГЭ"—0:0

Томск городой «Томлес» командые улаан-үдынхид һайса мэдэхэ байха. Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй ехэ футболдо наадажа эхилһээр энэ команда арбаад жэл боложо байна. Манай футболистнууд томскынхидтай хоорондоо наадахадаа, халтад гэхэдээл булигдадаг байһэн. Тоолон хэлэбэлнай, улаан-үдынхид юһэн удаа шүүгдэһэн, таба дахин тэнсэһэн, дүрбэн уулзалгада илажа гараһан юм.

Энэ командые абаһаар «ойлгохонь» бэрхэтэй гээд улаан-үдынхид мүн лэ мэдэдэг. Нёдондо дүрбэ дахин уулзаад байхадаа, зоныһын 21 командын дунда гансахан очкотой болоод, эгээл һүүлшын һуури эзэлжэ ябаа һэн. Харин үнгэрэгшэ жэлэй наадаанай дүүрэхэдэ 21 командын дундаһаа долоодохи һуурида гараһан юм.

Мүнөө жэлдэ яһала тэгшээр, нэгэ хэм соо шахуу наадажа байна. Эрхүүгэй «Аэрофлодтой» тэнсээд (0:0), Красноярск хотодо наадахадаа, тэндэхи «Рассвет» командада баһал дүрөө үгөөгүй, 1:1 тоотойгоор тэнсээ һэн. Харин майн 15-да Кемеровэй «Кузбасста» айлшалхадаа, 1:2 тоотойгоор шүүгдэһэн байгаа. Уржадэр Улаан-Үдын авиационно заводой стадион дээрэ «Сэлэнгэтэй» уулзахадаа, мүн лэ нэгэ очкогоо алдаагүй, тэнсээ. Наадаанай тоо—0:0.

Энэ наадан тухай юу хэлэлтэйб? Городой хүн зон ехэ олон байгаа. Футбол наадамаар лэ дулаан үдэр болоо гэжэ тэмдэглэлтэй. Зүгөөр футболдо дуратай зарим улаан-үдынхид сэдьхэлээ тинтэрээ ханаагүй, өөһэдынгөө командада ехээр найдадаг байһанаа мэдүүлээ. Гэбэшье бүмбэгэ сохижо оруулмаар минутанууд алишье таладань бии байгаа. Манай «Сэлэнгын» хамгаалагшад хүсэдөөр бэеэ харуулаагүй, айлшадай добтологшодые «шанга суурга» соо халтад гэхэдээ барижа шадахагүй, тэдэнэй түрилтые дабажа бирахагүй байба. Тингэжэ «Томлесэй» добтологшод Улаан-Үдын командын вратарь Вадим Титовтой урда урдаһаа нюур нюураараа ушарха баатай болоо бэлэй. Харин «Сэлэнгын» добтологшод айлшадай хамгаалагшадай обороные дабажа шадаагүйл даа.

Теэд яахаб! Хэнэйшье ворота руу һаань хамаагүй—түрүүшын лэ бүмбэгэ сохижо оруулһан футболистда Улаан-Үдын физкультура болон спортын комитет дурасхаалта шан—транзисторна приемник бэлдэһэн байгаа. Хайшан гэхэбши, бүмбэгын сохигдохогүйдэ—энэ шан хэндэшье барюулагдабагүйл даа.

С. БАДМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наадаанай нэгэ үе харуулагдана. Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

АФГАН АРАДАЙ ҺАИНДЭ…

Эхэ оронойнгоо бэеэ даадаг болоһоор 50 жэлэй ойе афган арад майн 27-до тэмдэглэхэнь. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Афганистанай премьер-министрэй уряалаар Кабул хото, энэ һайндэртэ ошохонь. Афганистанай олониитэ энэ мэдээсэлые баяртайгаар угтаа. Совет правительствые толгойлогшын энэ айлшалалга хадаа совет-афган хани харилсаанай улам үргэдхэ, бэхижэхэ хэрэгтэ туһа боложо үгэхэ ха юм.

Афган арадай зам хүнгэн бэшэ байгаа. Зуун жэлэй туршада афганецууд Англиин колонизаторнуудта эсэргүүсэжэ, гурба дахин тулалдаха ушартай болоо. Һүүлшынхеэ 1919 оной майн 27-до Афганистанай арми Тал хэрэмэй хажууда Англиин сэрэгүүдые бута сохиһон юм.

Энэ хүндэ хүшэр, шэрүүн үедэ Афганистанай эмир залуу Совет республикада хандаа һэн. «Таанар өөһэдынгөө бусад ханинартай, хүн түрэлтэнэй нүхэдтэй сүг эб найрамдал сахиха тухай һанаагаа зободог, бүхы дэлхэйн арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба адли тэгшэ эрхын ёһо гурнмые тогтооһон хадаа бэеэ даанги байдалтай болоһон, эрхэ сүлөөтэ Афганистанай хани ёһоной амар мэндые тогтоожо абыт»,—гэжэ Афганистанай эмир В. И. Лениндэ бэшээ һэн.

Тэрэл үдэрынь, 1919 оной майн 27-до В. И. Ленин харюу үгөө: «Бэеэ дааһан, сүлөөтэ афган нациин үмэнэһөө ород арадта амар мэндые хүргэһэн, хан шэрээлэ һууһан тухайдаа мэдээсэһэн түрүүшынтнай бэшэгые абаад, сүлөөтэ байдалаа гадаадын богоолшологшодһоо баатарлигаар аршалан хамгаалһан, бэеэ даанги афган арадта хүдэлмэришэн, таряашанай правительствын үмэнэһөө, бүхы ород арадай үмэнэһөө амаршалга хүргэн харюусахые эрмэлзэнэбди».

Энэ бэшэгүүд хадаа залуу Совет республика Афганистан хоёрой хоорондохи хани ёһоной харилсаа холбооной һуури табиһан түрүүшын дипломатическа документнүүд болоно бшуу.

Афганистанай бэеэ даанги байдалые мэдэрһэн ябадал хадаа Англиин колонизаторнуудай урдаһаа афган арадай хэжэ байһан тэмсэлдэ ехэ нүлөө үзүүлээ һэн. Уданшьегүй англиинхид афган арадай урдаһаа зэбсэгтэ тэмсэл хэхэһээ арсажа, эб найрамдалай договор баталха баатай болоо һэн.

Хүршэ хоёр ороной хоорондо хани ёһоной харилсаа холбооной тогтоһонһоо хойшо 50 жэлэй ой афган арадай бэеэ даадаг байдалтай болоһоной 50 жэлэй ойтой нэгэ-доро тэмдэглэгдэхэнь. Залуу Совет гүрэн гадаадын болон дотоодын дайсадай урдаһаа хатуу шанга тэмсэл хэжэ байгаашье һаа, афган правительствын эриһэн туһаламжала арсангүй, хани барисаанай договор баталаа һэн.

Тэрэ гэһээр манай оронуудай хоорондохи хани ёһоной харилсаан улам үргэлжэ, бэхижэжэ байна. Совет-афган хани барисаанай нэрэ абаһан, Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаһан олон тоото барилганууд энээнэй гэршэ болоно. Урдань Афганистанда өөрын промышленность үгы байгаа. Харин мүнөө газова, машина бүтээлгын, химиин промышленностиин һалбаринууд тэндэ хүгжэнэ. Хэтын хэтэдэ дабагдаагүй халын үндэрнүүд, хооһон хэбтэһэн сүл губи дээгүүр эрхим автомагистральнууд һунана, гидроэлектростанцинууд болоно.

СССР Афганистан хоёрой хоорондохи хани харилсаан өөрын онсо шэглэлтэй: афган арадай ажаһуудалые һайжаруулха шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ нүлөөлнэ. Промышленностиин шэнэ һалбаринуудые байгуулалсахаһаа гадна, Советскэ Союз Афганистанай национальна техническэ кадрнуудые бэлдэхэдэнь туһална. Хэдэ мянган афган инженернүүд, мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд ороной барилгануудта хүдэлнэ. Мүн арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбөө дүүргэхэ хэрэгтэнь Советскэ Союз туһална. Үнгэрһэн жэлэй февраль һарада хоёр ороной хоорондо шэнэ хэлсээн баталагдаа. Энэнь юуб гэбэл, Афганистанай гурбадахи табан жэлэй болзорто зорюулагдаһан экономическа, техническэ хани харилсаан болоно (1967—1972 онууд).

Тиихэдэ манай оронуудай хоорондо худалдаа наймаанай … саан жэлһээ жэл бүхэндэ … нэ. Афганистанай эко… хүгжэлтэдэ тон шухала … түхеэрэлгэ болон бусад … Советскэ Союз үгэнэ.

Афганистанай правите… ябуулдаг нейтралитедэй, … бүлэглэлдэ хабаадахагүй … политика совет-афган ха… нуудай үргэдхэ, бэхижэхэ… тэ ехэхэн удха шанартай … хоорондын олон асууда… шиидхэлгэдэ СССР Афг… хоёрой хараа бодолнууд … байна. Жэшээлхэдэ, эб на… сахиха, буу зэбсэг хурая… на зэбсэгые тараахагүй … тайбанаар зэргэ оршох… тика Афганистанай прав… во ябуулна. Тиихэдэ Вьет… дайе болюулха, Израил… хэг түримхэйшүүлые бүр… талаар Афганистан бидэ… налаа нэгэдэнэ. Манай ор… хоорондохи харилсаанай хү… үргэдэһэн ябадал хадаа … ческэ ондо ондоо байгуу… хоёр хүршэ гүрэнэй хоо… харилсаа холбооной эли… шээ боложо үгэнэ бшуу.

Энэ ехэ һайндэрөөр … дуулан, совет арад афган… үнэн зүрхэнэй амаршалга … зууран, саашанхи зан… амжалтануудые түйлахые… нэ.

В. ГАВРИ…

(ТА…)

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭ…

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ХИЛЫН ЦААНАҺАА

ЖАК ДЮКЛОГОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). Президентын тушаалда француз Коммунис партиһаа кандидат Жак Дюкло радиогоор үгэ хэлэжэ, хүдөө ажахын талаар ФКП-гэй программые найруулан хэлээ.

Жэл бүриин тусхайта мэдээнүүд Франциин хүдөө ажахын бодото байдалые һайнаар харуулдаггүй. Гэбэшье энэ мэдээнэй ёһоор жэл бүхэндэ 50 мянган ажахы доройтожо үгы болодог. Тиин 120 мянга шахуу хүн хүдөө ажахыһаа гаража ошодог байна. Һүүлшын арбан жэлэй туршаа соо орон дотор хамта дээрээ 500 мянга гаран ажахы доройтожо үгы болоо.

Франциин хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада национальна арга боломжонуудые эгээн лэ ехээр хэрэглэхэ, хэрэглэлгэ ба худалдалгын хоорондохи тэнсүүриие түйлаха шухала гэжэ ФКП тоолоно гээд Ж. Дюкло мэдүүлээ. Хүдөө ажахын кооперациие хүгжөөхые, гээгдэнги районуудта тусхай туһаламжа үзүүлхые, хүдөө тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ мүнгэ зөөри һомололгые нэмээхые, промышленна эд бараанай үнэ сэн хямдаруулхые, бусад хэмжээнүүдые абахые бидэнэр дурадханабди.

Өөһэдыень мүлжэгшэдтэ эсэргүүсэн, аша туһаяа хамгаалхын тулада нэгэдэхыень город ба хүдөөгэй ажалшадые Ж. Дюкло уряалаа.

СУДАНДА ГҮРЭНЭЙ УРБАЛТА БОЛОБО

КАИР. (ТАСС). Суданда майн 25-най үглөөгүүр гүрэнэй урбалта болоо гээд Омдурманай радиогой дамжуулгые үндэһэ болгон МЕН агентство мэдээсэнэ.

Премьер-министр Бабикр Авадалла түрүүтэй шэнэ кабинедэй байгуулагдаһан тухай революционно командованиин совет соносхоо гээд Омдурманай радио мэдээсэнэ. Урда тээнь Авадалла ороной апелляционно дээдэ суудэй түрүүлэгшын тушаалые даажа байһан аад, 1967 ондо тушаалһаа буулһан юм. Революционно командованиин соведэй байгуулагдаһан тухай мэдүүлгые полковник Джафар Эль-Монейри уншаа. Тэрэ шэнэ правительствада оборонын министрэй тушаалые даана.

СЕАТО-е БЭХИЖҮҮЛХЫЕ ОРОЛДОНО

СЕАТО-гай соведэй жэл бүриин ээлжээтэ сесси Тайландын ниислэл Бангкогто болоод дүүрэбэ. Зүүн-Урда Азиин национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй тэмсэхэ зорилгоор энэ ээрхэг түримхэй бүлэглэл 1954 ондо Холбоото Штадуудай үүсхэлээр байгуулагдаа һэн. США, Англи, Австрали, Франци, Шэнэ Зеланди, Таиланд, Филиппин, Пакистан тэрэнэй гэшүүд юм.

Вьетнамда 1965 ондо Холбоото Штадуудай ээрхэг түримхэй ябуулга элитээр хэжэ ороһонһоо хойшо энэ авантюратай СЕАТО-да хабаадагшадые бүхөөр холбохын тулада американ политигууд али бүхы юумэ хэдэг байха юм. Энэнь ээрхэг түримхэй бүлэглэл дотор тогтохоһоонь хойшо гарадаг зүрилдөөе улам шангадхаа. 1965 онһоо хойшо СЕАТО-гай хоёр гэшүүн — Франци ба Пакистан — соведэй сессинүүдтэ бүлэглэлэй сэрэгэй хэмжээ ябуулганuудта эдэбхитэйгээр хабаадалсахаяа болиһониинь тушаан болоһон ушар бэшэ болоно.

СЕАТО жэл ерэхэ тудам һуларна. Франс Пресс агентствын корреспондентын Бангкогһоо дамжуулһанай ёһоор тус холбооe сэрэгэй зорилгоор хэрэглэхэнь бэрхэтэй байха гэһэн һанамжа соведэй сессидэ хабаадагшадай олонхинь хэлэһэн байна. Гансахан лэ Филиппинэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Карлос Ромуло СЕАТО бүлэглэлэй ерээдүйдэ этигэжэ байһанаа тусхайтаар элирхэйлэн мэдүүлээ.

Өөһэдынгөө байгуулһан бүлэглэлые яажашье һаань бухэжүүлхые эрмэлзэн, Холбоото Штадууд гүрэнэй секретарь Роджерсые Зүүн-Урда Азиин оронуудаар удаан саг соо аяншалхыень эльгээһэн байха юм. Гүрэнэй секретарь Вьетнамдахи американ сэрэгүүдые шалгаа, СЕАТО бүлэглэлэй ябуулгануудта мүнөө ехээр хабаадуулагдадаг сайгон туһамаршадтаа захяа заабари үгөө. СЕАТО бүлэглэлэй соведэй Бангкогто эхилхын урда тээ майн 16 ба 17-но сэрэгэй советнигүүдэй зүблөө үнгэргэһэн байна. Бүлэглэлэй табан гэшүүнэй — Вьетнамдахи дайн байлдаанда хабааратшадай (США, Австрали, Таиланд, Филиппин, Шэнэ Зеланди) тусхай зүблөөн соведэй сессиин түүрэн саоуу майн 22—23-да болоо. Урда Корейн ба Урда Вьетнамай түлөөлэгшэд тус зүблөөн дээрэ мүн лэ байлсаа.

Бангкогто болоһон хэдэн олон зүблөөн СЕАТО бүлэглэлые баталхажа шадаагүй. Франци соведэй сессинүүдтэ гурбан жэл удаа дараалуулан оройдоошье хабаадаагүй. Пакистан бусад гүрэнүүдһээ юугээрээ илгарнаб гэхэдэ, гадаадын хэрэгүүдэй министрээр бэшэ, харин элшэн сайдаар түлөөлэгдэдэг байгаа. Теэдшье тэрэнь ажаглагша боложо, сесси дээрэ байлсаа. Түгэсхэлэй коммюникее зохёолгодо Пакистан хабаадаагүй, коммюнике соо найруулагдаһан һанамжанууд Пакистанай правительствын хараа бодолые харуулна гэхын аргагүй гээд тус коммюнике соо тэмдэглэгдэһэн байна.

Дайнда өөрынгөө союзнигуудые хабаадуулалсаха гэжэ Холбоото Штадуудай ехэ хүсэлэл оролдолго гаргабашье, Вьетнам уруу ябаган сэрэгэй подразделениие нэмэжэ эльгээхые гансахан лэ Таиланд зүбшөөгөө.

Тиигэбэ яабашье Зүүн-Урда Азида СЕАТО бүлэглэлэй хэтэг ябуулгын аюултай байһые хэрэгсээхэгүй болоо һаа эндүүтэй гээшэ. «Һүйдхэлтэ ябуулгануудтай тэмсэл улам бүри ехээр хэдэг болохо», тайлбарилан хэлэбэл, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү тэмсэл шангадхаха гэжэ бүлэглэлдэ хабаадагшад һанаашална гээд түгэсхэлэй коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

«РОКФЕЛЛЕР, ГЭРТЭЭ ТОНИЛОН ОШО!»

Зүүн-Урда Азидахи ээрхэг түримхэй бүлэглэлые бэхижүүлхэ гэжэ Роджерсын оролдолго гаргажа байхада, нүгөөдэ американ түлөөлэгшэ Урда Америкээр аяншалга хэһэн байна. Вьетнамдахи дайн байлдаанда США-гай орёолдон ороод байха үедэ, «Латиин Америкэдэ США-да эсэргүү үймөөнэй болохо сагые удааруулха» зорилгоор американ миллиардер Нельсон Рокфеллер президент Никсонэй даалгабаряар Латиин Америкын долоон орондо аяншалаа гээд «Крисчен сейенс монитор» газетэ бэшэһэн байна.

Рокфеллер имагтал өөрынгөө баялигые абархын тулада Латиин Америкэдэ ерээ бэшэ юм. Үнэндөө американ монополинуудай тусхай түлөөлэгшын үүргэ тэрээндэ даалгагдаһан байгаа. Урда Америкын оронуудые Хоблоото Штадуудта имагтал түүхэй эд үгэдэг газар зандань үлөөхын түлөө ехэ эрмэлзэлгэ гаргагдана. США-гай монополинуудай бүдүүлигээр дээрмэдэн мүлжэдэг энэ түбиин арадууд өөһэдынгөө шухала эрхые хамгаалха зорилгоор революционно тэмсэл бүри ехээр хэдэг болоо. Энэ хадаа американ баяшуулай һанаа зобоодог байна.

Бүмбэрсэг дэлхэйн энэ районДо Вашингтоной политикые «һайжаруулха» гэһэн хуурмаг мэхэтэ уряатайгаар Рокфеллер өөрынгөө аяншалга хэһэн байгаа бшуу. Гэбэшье худал хуурмагаар миһэрэлгэшье, американ ба американ тала баридаг хэблэлэй ехээр хэһэн номнолшье хэниинешье маргуулжа шадаагүй. Рокфеллер өөрынгөө ороной провинцинууд соогуур аяншалһан шэнгеэр бэеэ абажа ябана» гээд Гватемалын … дент Рохас гэгшэшье аж… һэн байха юм. Рокфеллер… хые хүсэхөөр бэшэ байна … гэй правительство сэхэ м…

Мексикэ, Гватемала, … Никарагуа, Сальвадор, … болон Панамада Рокфелл… шалжа ябахада угаа ша… шаалганууд хэгдэһэн ба… кэдэ эсэргүү олон тоото … цинуудта хабаадагшад … гэртээ тонилон ошо!» г… луудые барижа ябаа. Аме… сар арадай уур сухалһаа … дадууд ба полициинхид… Штадуудһаа асарһан тус… шадаар далдалуулха ба… байгаа. Гондураста дем… дые полициин буудахад… тай залуу хүбүүн алуула… рикэдэ эсэргүү ябуулга… гаяа шангаар үнгэрөө. … богоолшолгоһоо сүлөөрх… тэмсэхээр Латиин Амери… дай арадуудай шиидэнги … оронуудай арадуудай Р… угталга үшөө дахин үн… харуулжа үгөө.

КИЗИНГЕР ЮУНДЭ ТО…

Баруун Германиин к… зингер Японодо неделин… аяншалаа. Токиодо тэр… Хирохито ба премьер-м… гэгшэдтэй уулзаа.

Ядерна зэбсэг тараа… хэгүй договорто хандаха… далаар Японтой нэгэ … байхые түйлаха гэжэ К… киодо оролдоһон байна. … сэг тараан дэлгэрүүлхэг… говорто Япон Баруун Ге… мүнөө хүрэтэр гар табя… Энэ баримтые атомна б… хэбди гэжэ найдаһан за… бонниско үһөө нэхэхые … ба милитаристнууд өөһ… гаар хэрэглэхэбди га… Юун тухай Кизингер Са… дорхойгоор үгэеэ ой… мэдэгдэнэгүй, Гэбэшье … сэгдэһэн асуудалнууда… «үгэеэ ойлголсоо» гээ… коммюнике соо сэхэ за…

Японой ба Баруун Ге… литарис хүсэнүүдэй ха… лохо эрмэлзэлгэдэнь … монополинуудай дэлхэ… дээрэ зүрилдэлгэ гори… руулдаг байха юм. Зүү… бүмбэрсэг дэлхэйн бус… Японой ба Баруун Гер… талнууд бае бэегээ … зүрилдөө болежо байһ… гэрэй … Цусин агентство … юм. … саа байгуулхые Бэнной … байһанһаа уламжалан, … вительство һэшэгэл … Франциин «Комба» га… байна.

Г. Ш…

„ПРАВДА БУРЯТИИ" МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохын түлөө» гэһэн гаршаг доро материалнууд. Совет-монгол хамтын коммюнике.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Һооһо хайшалалгада бэлэн гүт?» гэһэн А. Шодоновагай статья. «Арадуудай хани барисаан — социализмын ургашаа дабшаха хүсэн» гэһэн Н. Кузнецкын статья. Түрэл орон дотороо.

Гурбадахи хуудаһанда: нүхэр Н. Кузнецкын статьягай түгэсхэл. «Зангиеск хотын арадай театрай 10 жэл» гэһэн Л. Мартыновагай корреспонденци. ТАСС-ай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: спортын һонин. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа киноочеркнууд. 18.20 минутаһаа СССР-эй арадуудтай дуунууд. 18.40 минутаһаа «Творческие портреты» гэһэн дамжуулга. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин» гэһэн дамжуулга. 19.20 минутаһаа «Долоон хоног» гэһэн дамжуулга. 19.40 минутаһаа «Суданай аяма халуун зун» гэһэн кинофильм. 20 часһаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 20.20 минутаһаа «Москва мүрэн соогуур» гэһэн киноочерк. 20.30 минутаһаа «Ленин ба революционно дуунууд» гэһэн дамжуулга. 21.10 минутаһаа концерт. 21.30 минутаһаа 24 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга.

„АПОЛЛОН-10" ОНГОСЫН НИИДЭЛ…

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Замбуулинай «Аполлон-10» гэжэ американ онгосын ниидэлгэ амжалтатайгаар үргэлжэлһөөр.

Программаар хараалагдаһан эгээн лэ харюусалгатай туршалгын түгэсхэгдэһэнэй, һарада 15 километр хүрэтэр дүтүүр һарын кабинын аминдаа ниидэһэнэй, тиигээд гол блогтоёо залгалдаһанай һүүлээр космонавтнууд амараа. Майн 23-най үдэшэ тэдэнэр һарын нюуругай фотозурагуудые буулгаа, һара дээрэхи ориентирнүүдые ажаглан хараа, тэрэшэлэн замай хэмжэлгэнүүдые хээ. Һарын нюуру дээрэ вулканай тэһэрэлгын болодог байһанай шэнжэ тэмдэгүүдые хараабди гээд тэдэнэр мэдээсэһэн байна. Нэгэ батарейн хүдэлхөө болиһон дээрэһээ зургаадахи суудхэдээ космонавтнууд телеметрическэ информаци дамжуулгые хорооһоо.

Саашадаа һара дээрэ бууха зорилгоор урда тээнь шэлэн олдоһон газарай районой таарамжа… космонавтнууд лаблаа. … дай шэнжэлэгдэһэнэй … тобшолол хэгдэжэ бай…

БАҺАЛ ТЭНС…

Шатарзар дэлхэйн … эзэлхын түлөө Тигран … рис Спасский хоёрой … бан зургаадахи наада… боложо, баһал тэнсэл… байна.

Матчынь дүн — 8:8.

Редактор
Ц. Ц. ЦИ…

Гор. Улан-Удэ. Управления по печат… Министров БурАССР. Н-02525. За…